

הלכות אישות פרק י"א (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום שיעור על הלכות אישות פרק י"א

הקדמה לפרק

הפרק בא לאחר שכבר למדנו קידושין, נישואין וכתובה. בפרק י' נלמד היסוד שחכמים תיקנו כתובה — כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה — שלא יהיה קל לבעל לגרש את אשתו, כי יעלה לו כסף. אסור אפילו להיות עם האשה בלא כתובה.

[דיגרסיה: טעם פסיכולוגי לכתובה] — ר' יואל אשר הציע שהטעם לכתובה אינו רק בגלל חשבון הכסף של הבעל, אלא שהאשה צריכה להרגיש ביטחון — אפילו אם הבעל נאמן, היא צריכה לדעת שיש קנס כספי אם הוא ילך ויגרשנה. ר' יצחק ענה שהוא מעדיף את הפשט הפשוט — שזה עולה כסף, וזה מה שמעכב אותו (כמו שאומרת הגמרא: **אשה רעה וכתובה מרובה** — אשה קשה עם כתובה יקרה).

חכמים קבעו: בתולה — מאתים, בעולה (אלמנה) — מנה (מאה). הפרק ילמד שני נושאים עיקריים: (1) פרטי דינים — מי נקראת בתולה ומי נקראת בעולה לעניין כתובה, עם מקרים שונים; (2) טענת בתולים — כאשר הבעל טוען שהיא לא הייתה בתולה, שאלות של נאמנות, והאם מאמינים לו.

[דיגרסיה: האם זה נושא מעשי או לימודי?] — במסכת כתובות רואים שזה אכן היה דבר מעשי (למשל, בתולה נישאת ליום הרביעי — חתונת בתולה ביום רביעי, כדי שיוכל ללכת לבית הדין). אבל הרבה הלכות בנושא אינן בהכרח אומרות שזה קרה הרבה — יכול להיות כי זה נושא לימודי עם סוגיות שונות של נאמנות. בימים קדומים היו הפרשי גיל גדולים בין חתן לכלה (כפי שרואים ביבמות), מה שגרם לכך ששאלות כאלה יהיו יותר מעשיות.

התורה אינה מדברת על טענת בתולים כשאלת כתובה, אלא על מוציא שם רע — שזה נושא אחר לגמרי (קנס של מאה כסף). ההלכה אינה מקבלת טענות מקח טעות (שהוא רוצה להתגרש כי היא לא בתולה), אלא טענות לכסף (האם היא מקבלת מאתיים או מנה).

הלכה א — הנושא בתולה: בתולה מן האירוסין vs. מן הנישואין

דברי הרמב"ם: הנושא בתולה — אפילו שנתאלמנה או נתגרשה או נחלצה, אם מן האירוסין — כתובה מאתים. אם

מן הנישואין — כתובה מאה, שמשנישאת הרי היא כבעולה.

פשט

בתולה מוגדרת כאן כמי שעדיין לא נבעלה. אם היא אלמנה, גרושה או חלוצה מן האירוסין (קידושין ללא נישואין), מקבלת כתובה של מאתים. אם היא אלמנה/גרושה/חלוצה מן הנישואין, מקבלת רק מנה, כי משנישאת הרי היא כבעולה — משנישאה, יש לה מעמד של בעולה.

חידושים והסברים

1. בתולה היא מעמד, לא רק מציאות פיזית: הרמב"ם מלמד שאפילו אם ידוע בוודאות שהיא בתולה פיזית (לא הייתה ביאה), אבל משהיו נישואין, מקבלת רק מנה. זה אומר ש"בתולה" ו"בעולה" לעניין כתובה הוא עניין של מעמד (זיווג ראשון או זיווג שני), לא רק עובדה פיזית. זה מושווה לימינו — אף אחד לא מדבר על בתולה/בעולה, אבל כולם שואלים האם זה זיווג ראשון או זיווג שני.

2. "חזקת נשואה שתיבעל" — או יותר מחזקה? במקומות מסוימים כתוב הלשון "חזקת נשואה שתיבעל", שהיה אומר שזו חזקה/אומדנא שבנישואין הייתה ביאה. אבל כאן זה יותר מחזקה — אפילו אם ידוע בוודאות שלא הייתה ביאה, מקבלת רק מנה. זה מראה שזו תקנה המבוססת על מעמד, לא על מציאות.

3. מדוע נישואין ללא ביאה מספיקים? זה מתקשר למה שלמדנו קודם — שנישואין הם "ראוי לביאה" (שיטת הרמב"ם), מצב המוכן לביאה, אפילו ללא ביאה ממש. זהו "מצב של ביאה", ולכן זה מספיק לתת מעמד של בעולה. בהלכות כאלה תמיד יהיה "לא פלוג" — לא בודקים כל מקרה בנפרד.

4. [הערה קטנה: לשון "נחלצה"] — חליצה היא מעשה שהאשה עושה (ונחלצה נעלו), אבל הלשון הוא "נחלצה" — צורה סבילה, כמו ב"נתגרשה". בלשון חכמים שתי הצורות הולכות על שניהם — הבעל נקרא "גרש" (כאילו סביל) והאשה נקראת "נחלצה" (כאילו סביל), אף שזה הפוך.

הלכה ב — כתובה של משוחררת, גיורת ושבוייה

דברי הרמב"ם: וכן הנושא בתולה משוחררת או גיורת או שבוייה — אם נשתחררה השפחה ונתגיירה הגויה ונפדתה השבוייה והן פחותות משלש שנים ויום אחד, כתובתן מאתים. ואם היו בנות שלש שנים ויום אחד ומעלה, כתובתן מאה. ומפני מה תיקנו חכמים לאלו כתובה מאה ואף על פי שהן בתולות? הואיל וחזקת הנשואה שתיבעל, וחזקת השפחה

לגמרי. **תוספות** אומר שאפילו כאשר אדם חושב שזו בתולה, מקח טעות לא מפריע — הוא רק מפסיד בכתובה (מאתיים הופך למאה), אבל הוא לא יכול ללכת לגמרי.

3. **הבדל בין ערך שידוך לדין כתובה:** יש שני עניינים נפרדים — (א) כמה היא חשובה כשידוך (לעניין זה היא עדיין נערה, אין מקח טעות), (ב) לעניין כתובה יש הבדל ספציפי בין בתולים ללא בתולים. לכן: "על מנת שהיא בתולה" אומר "על מנת שלא נבעלה" — שיש לה דין בתולה לעניין כתובה, לא שחייבים להיות לה בתולים פיזיים.

הלכה ד — קטנה פחותה מבת שלש, וקטן פחות מבן תשע דברי הרמב"ם: קטנה מבת שלש שנים ולמטה שנבעלה, אפילו בועלה אדם גדול, כתובתה מאתים, שסופה שתחזור בתולה כשאר הבתולות. וכן גדולה שבא עליה קטן מבן תשע שנים ולמטה, כתובתה מאתים כאילו לא נבעלה כלל, שביאת בן תשע שנים ויום אחד ביאה, פחות מזה אין ביאתו ביאה.

פשט

ילדה מתחת לשלוש שנים שנבעלה — אפילו מגדול — כתובתה מאתים, כי בתוליה חוזרים. גדולה שנבעלה מקטן מתחת לתשע — כתובתה גם מאתים, כי ביאת קטן אינה נחשבת ביאה.

חידושים

1. "**בתוליה חוזרין**" — יותר מדבר פיזי: בקטנה מבת שלש, מה ש"בתוליה חוזרין" אינו אומר רק שפיזית הבתולים חוזרים, אלא זה אומר שזה בכלל לא ביאה — אין לזה משמעות הלכתית. אפילו אם הבתולים לא היו נעלמים, זו עדיין הייתה ביאה (כפי שרואים בבתולה שנבעלה והבתולים נשארים). אבל כאן, מכיוון שהיא מתחת לשלוש שנים, זה בכלל לא ביאה, ומה שבתוליה חוזרין הוא סימן/ראיה לכך.

2. **ביאת קטן — האם זה מסיר בתולים פיזית:** ר' יואל אשר שואל: בקטן מבן תשע, שם הרמב"ם אומר "אין ביאתו ביאה" אבל לא מדבר על "בתוליה חוזרין" — בוודאי צריך להיות שבפועל קטן לא מסיר בתולים. ר' יצחק חולק ואומר: זה לא כתוב — יכול להיות שביאת קטן אכן לא מסירה בתולים, אבל יכול גם להיות שזה אפילו לא ברמה של מוכת עץ.

3. **ההבדל בין קטן לעץ:** עץ שנכנס כן נחשב סוג של ביאה (מוכת עץ כתובתה מאה) — כלומר, עץ מסיר בתולים. אבל קטן מבן תשע — ביאתו אינה כלום, הוא לא טוב יותר מעץ. לכן, אם הקטן הסיר בתולים פיזית, לכל הפחות היא תהיה כמוכת עץ. ר' יואל אשר מסיק שכנראה קטן מבן תשע פיזית לא מסיר בתולים, ולכן כתובתה מאתים (לא רק מאה כמוכת עץ).

4. **מחלוקת רב ושמואל — ירושלמי vs בבלי:**

שיטת ר' יואל אשר (לפי הירושלמי): הירושלמי אומר "קטן הבעל את הגדולה, פחות מבן תשע, אין לה חזרה — אין בכוחו לילך בסימנים." זה אומר שלקטן פשוט אין את הכוחות הפיזיים

והנכרית והשבויה שתיבעל. תיקנו להן מאה... בין נבעלו בין לא נבעלו, והרי הן כבעולות לכל דבר.

פשט

שפחה שנשתחררה, גיורת או שבויה שנפדתה — אם זה קרה לפני שהגיעה לשלוש שנים, כתובתה מאתים (כבתולה רגילה). אם אחרי שלוש שנים, כתובתה רק מאה, כי החזקה שכבר נבעלה (שבויה באונס, שפחה/נכרית בדרכים אחרות).

חידושים

1. **חזקה כדין/מעמד, לא בירור:** המושג "חזקה" כאן אינו אומר בירור מציאות (שאנו מסיקים מה באמת קרה), אלא הוא אומר דין או מעמד — כך תיקנו חכמים. הראיה היא שהרמב"ם אומר בפירוש "אף על פי שהן בתולות" — אפילו אם אנו יודעים שהיא בתולה, עדיין כתובתה מאה. זה מוכיח שהחזקה אינה פוסקת מה באמת קרה, אלא היא קובעת את הדין.

2. **שני פירושים ב"חזקה" כמעמד:** ר' יואל אשר מציע שהמעמד אומר סוג של עניין כבוד — אפילו אם היא וכל מי שמכיר אותה יודעים שהיא בתולה, אבל "ברחוב" זה אומר שהוא התחתן עם בעולה, וזה לא "שידוך טוב" — לכן הכתובה רק מאה. ר' יצחק סובר שהרמב"ם לא אומר את המשמעות הזו בפירוש, אלא פשוט שחכמים כך תיקנו את הסדר.

3. **סיבה מעשית לתקנה כללית:** הסבר "מוזר": לחכמים יש זמן מוגבל בבית דין. כאשר אפשר לעשות כלל שתמיד עובד, עושים כך, במקום להיכנס לכל מקרה פרטני. 99% מהנשואות, שבויות, שפחות הן בעולות — בשביל אחוז אחד נכתוב מסכתא?

4. **"תיקנו חכמים" — הדגשה על תקנה:** הרמב"ם אומר "תיקנו חכמים" — זו תקנה, לא בירור מציאות. זה תומך בפירוש שחזקה כאן אומרת דין/תקנה.

הלכה ג — מוכת עץ

דברי הרמב"ם: מוכת עץ כתובתה מאה. אפילו נשאה על מנת שהיא בתולה שלימה ונמצאת מוכת עץ, כתובתה מאה.

פשט

אשה שאיבדה בתוליה לא בביאה אלא בעץ או משהו דומה — כתובתה מאה. אפילו כאשר הבעל לקח אותה "על מנת שהיא בתולה שלימה" ומתברר שהיא מוכת עץ, הכתובה נשארת מאה.

חידושים

1. **"על מנת" אינו אומר תנאי פורמלי:** ר' יואל אשר סובר שהרמב"ם אינו מתכוון ב"על מנת" לתנאי פורמלי (כמו תנאי בני גד ובני ראובן), אלא רק שהוא התכוון/חשב שהיא בתולה שלימה. ר' יצחק מסופק האם בתנאי ממשי היה אחרת.

2. **אין מקח טעות:** ההלכה מלמדת אותנו שני כיוונים — (א) מצד אחד, לא תאמר שמכיוון שהתכוון לבתולה שלימה, צריך לקבל מאתים — לא, כתובתה מאה. (ב) מצד שני, להיפך — הוא גם לא יכול לומר שזה מקח טעות והוא רוצה לחזור בו מהחתונה

לה נישואין אבל לא תיקנו לה כתובה, כדי שלא ימנעו ולא ישאו אותה. כשם שאין לה כתובה — [גם כל הלכות כתובה].

פשט

מן התורה חרשת ושוטה אינן יכולות להתקדש. בשוטה חכמים בכלל לא תיקנו נישואין. בחרשת חכמים כן תיקנו נישואין (קידושין דרבנן), אבל לא תיקנו כתובה — כדי שאנשים לא יירתעו מלהתחתן איתה.

חידושים

1. **הטעם מדוע חכמים תיקנו נישואין בחרשת:** חכמים דאגו שחרשת לא תישאר לבד לעולם, כי זה היה מוביל להפקרות — אנשים היו באים אליה ללא שום הגנה. לכן הם יצרו קידושין דרבנן.

2. **מדוע לא תיקנו כתובה — "רעיון גאוני":** מכיוון שקשה למצוא שידוך לחרשת, חכמים במודע השמיטו את הכתובה, כדי לתת מוטיבציה לאנשים להתחתן איתה — חוסכים את הכתובה. עם כתובה אף אחד לא היה רוצה. זה "הם אמרו והם אמרו" — אותם חכמים שתיקנו כתובה לכל הנשים, כאן במודע לא הוסיפו כתובה לתקנתם של נישואי חרשת.

3. **"כשם שאין לה כתובה" — משמעות רחבה יותר:** הרמב"ם מתכוון לא רק לעיקר כתובה (מנה/מאתים), אלא לכל הלכות כתובה — גם תנאי כתובה, מזונות וכו'. זה גם חלק מה"תמריץ" — זה "זול" להתחתן עם חרשת, כי אין חיובים כספיים.

4. **מי נותן לה לאכול? יש "קופה של צדקה" שתמיד קיימת,** והוריה או אחרים יצטרכו למצוא עצה. הבעל פטור ממזונות.

5. **מדוע בשוטה חכמים בכלל לא תיקנו נישואין:** חכמים סברו שאין זו מצווה לרחם על שוטה ולתת לה בעל — "זה לא יועיל". המשל של "אין אדם דר עם נחש בכפיפה" אינו אומר ששוטה היא ממש נחש, אלא כמו שאי אפשר לדבר לוגית עם נחש — אי אפשר לעשות "עסקה" עם נחש שרוצה לנשוק — כך אי אפשר לדבר עם שוטה.

6. **הכלל שחכמים לא עושים תקנות שלא עוזרות:** חכמים לא עושים תקנות שלא עוזרות גם אחרי התקנה. בחרש — אפשר לעשות קידושין וזה יתפקד. בשוטה — אפילו אם נעשה חתונה, היא/הוא לא יהיו נשואים, כי זה לא יעזור. זה מנוגד ל"חכמים של היום" שעושים "מחאה" — אבל מחאה אינה עניין. התורה יכולה לעשות דברים אפילו שזה לא עוזר (כך הדין), אבל חכמים צריכים לדעת שאם דבר לא יכול לעזור, הם לא יתקנו אותו.

הלכה — כנסה חרשת ונתפקחה: כתובתה מאה

****דברי הרמב"ם:** אם פקח נשא חרשת והיא נתפקחה (נעשתה שומעת), מקבלת כתובה ותנאי כתובה

, וכתובתה מאה (כבעולה). **.

פשט

לקרוע בתולים. זה דבר מעשי, של מציאות. לכן, כאשר הרמב"ם אומר "כאילו לא נבעלה", הוא מתכוון שבפועל הבתולים נשארים שלמים. ראייה: בקטנה הרמב"ם אומר "סופה שתחזור בתולה" — דבר מעשי. אם בקטן הטעם היה סברא הלכתית טהורה, הרמב"ם היה אומר באותו לשון בשני המקרים. אבל הרמב"ם נותן בכל מקרה סיבה מעשית נפרדת.

שיטת ר' יצחק (לפי שמואל בבלי): שמואל אומר "אין מכת עץ בבשר" — זה אומר שהלכתית זה לא נחשב מכת עץ. רב סובר שביאת קטן היא "מכת עץ" — זה מסווג כמוכת עץ. שמואל חולק: זה לא ביאה (כי מתחת לתשע "אין ביאתו ביאה"), וזה גם לא מכת עץ — זה כלום. זו **קטגוריה שלישית:** לא ביאה, לא מכת עץ, אלא "כלום".

ראיות לקטגוריה השלישית: אשה שנולדה ללא בתולים, או גדולה ש"נושרו בתוליה" — אלו מקרים שבהם אין בתולים אבל זה גם לא מכת עץ. מכת עץ אומר שמהו קרה — מעשה, פגיעה. אבל כאשר כלום לא קרה (כמו בביאת קטן לפי שמואל), זו קטגוריה נפרדת ללא שום "פגם" — לא מוסרי ולא גופני.

5. **חידוש על מכת עץ:** מכת עץ הוא "פגם גופני" — משהו רע קרה (פגיעה, תאונה), אבל זה לא "פגם מוסרי". אבל בביאת קטן מתחת לתשע, אין אפילו את הפגם הגופני — כי הלכתית כלום לא קרה. זה מושווה לאשה שנולדה ללא בתולים — אין שום חסרון חשיבות.

6. **עוד חידוש:** אפילו ביאה שלא משליכה בתולים (הבתולים נשארים שלמים) — בכל זאת מבטלת "בתולה" לעניין דין, כי "דין ביאה" הוא דבר חשוב בפני עצמו. הבתולים הם במובן מסוים רק סימן על הביאה, לא להיפך.

הלכה ה — כתובת בתולה: בוגרת, סומא, אילונית

דברי הרמב"ם: בתולה — אפילו אם היא בוגרת, או סומא (עיוורת), או אילונית — כתובתה מאתים.

פשט

כל סוגי הבתולות מקבלות כתובת בתולה של מאתים, ללא הבדל.

חידושים

בבוגרת טכנית אפשרי שהיא לא בתולה במובן הפיזי (כי עם הגיל בתולים יכולים להיעלם), ובאילונית גם — כי כל המערכת שלה שונה, אולי אין בתולים. בכל זאת כתובתה מאתים. העיקר חשיבות של בתולה היא "נערה חדשה טרייה" — אבל הרמב"ם פוסק שאפילו כאשר ההיבט הזה חסר (כמו בבוגרת בת 25, או סומא), נשאר הדין של כתובת בתולה.

הלכה ו — חרשת ושוטה: לא תיקנו כתובה

דברי הרמב"ם: חרשת ושוטה — לא תיקנו להם חכמים כתובה. שוטה — לא תיקנו לה נישואין כלל. חרשת — תיקנו

הוא יחסי — כשמישהו יבוא ואנשים יהיו בעלי שכל, רוב האנשים של היום יקבלו דין שוטה. היום כשכל העולם "משוגע", צריך להיות שוטה גדול מאוד כדי לקבל דין שוטה. הוא מצטט את רבי שמעון בר יוחאי שאמר שהוא פוטר את כל העולם כי יחסית אליו כולם שיכורים/שוטים.

הלכה — נשא חרשת או שוטה וכתב לה מאה מנה

דברי הרמב"ם: אם מישהו נשא חרשת או שוטה וכתב מעצמו כתובה של מאה מנה — הוא חייב לשלם. "רצה להזיק נכסיו — הרשות בידו."

פשט

אף שהיה פטור מכתובה, אם הוא כתב כתובה מרצונו, זו התחייבות תקפה כמו כל קניין.

חידושים

1. **הלשון המעניין "רצה להזיק נכסיו":** אפשר היה לומר "כי הוא רחמן גדול" או "יהודי טוב" — אבל הרמב"ם משתמש בלשון של "מזיק את נכסיו". הלשון אינו אומר שכוונתו להזיק, אלא שאת הנכסים שלך אתה יכול לעשות מה שתרצה — אפילו אם אין כוונה טובה, "סתם משוגע שנותן כסף" — אם התחייבת, התחייבת.

2. **למעשה:** בית דין יתבע עבורה (חרשת/שוטה), כי "פתח פיך לאלם" — מדברים עבור מי שלא יכולים לדבר בעד עצמם.

3. **החידוש:** אפשר היה לחשוב שמכיוון שחכמים לא תיקנו כתובה, גם כתובה מרצון לא תקפה. קא משמע לן שהיא תקפה.

הלכה — חרש או שוטה שנשא פקחת — ונתפקח/נתרפא

דברי הרמב"ם: כאשר חרש או שוטה נשא פקחת — "אין לנשותיהם עליהם כלום." אבל אם "רצו לקיימן אחר שהבריאו" — כאשר הוא מבריא ורוצה להמשיך לחיות איתה — "יש לה כתובה מנה" (כבעולה).

פשט

עד שהוא מבריא לא היו קידושין אמיתיים (בשוטה) או רק מדרבנן (בחרש). כשהוא מבריא ורוצה להמשיך לחיות, זה כמו חתונה חדשה עם בעולה.

חידושים

"רצו לקיימן" אומר שהוא רוצה עכשיו לעשות נישואין חדשים. "עכשיו בלי להסתכל על מה שהיה עד עכשיו, מתחילה הלכה חדשה."

הלכה — בית דין שהשיאו חרש: נוטלת כל מה שכתבו לה

דברי הרמב"ם: אם בית דין השיא את החרש וכתב כתובה — "נוטלת כל מה שכתבו לה בית דין."

כאשר מעמדה משתנה לפקחת, הבעל אוטומטית נעשה חייב בכתובה ותנאי כתובה.

חידושים

1. **הכתובה לא רק מתחייבת ברגע החתונה, אלא מתחדשת כל יום.** אם שכחו יום אחד את הכתובה, צריכים לעשות חדשה. לכן, אפילו אתמול היה פטור, היום — אם הוא רוצה להמשיך לחיות איתה — צריך כתובה. זה היסוד מדוע הוא נעשה חייב עכשיו.

2. **מדוע כתובתה מאה (כבעולה) ולא מאתיים?** כי היא בעולה, מאותו בעל שלקח אותה כשהייתה חרשת. אפילו שזה "כאילו אדם חדש" — הבתולים כבר אינם.

3. **"זה לא הוגן"** — הבעל יכול לומר שהוא התחתן בתנאים אחרים. תשובה: הוא עכשיו פטור מאז, אבל אם הוא רוצה להמשיך לחיות איתה, עולה החיוב הרגיל שמי שחי עם אשה צריך כתובה.

הלכה — שוטה: אין בית דין משיאין אותו / אין תקנת נישואין

דברי הרמב"ם: שוטה — חכמים לא תיקנו נישואין כלל. בית דין לא משיא שוטה.

פשט

אין תקנה של נישואין לשוטה, לא באופן כללי ולא באופן פרטי.

חידושים

1. **מה אם מישהו לא ציית?** זה מעולם לא היה קידושין אמיתיים, כי חכמים לא תיקנו קידושין לשוטה. ממילא, כשהיא מבריא, הוא צריך לתת קידושין חדשים — וזו חתונה חדשה עם בעולה, עם כתובה כרגיל.

2. **הרמב"ם עצמו לא מביא את הדין של "פקח שנשא שוטה ונתפקחה"** — כי לא היו קידושין כלל, ממילא כשהיא מבריא זו פשוט חתונה חדשה עם בעולה, אין שאלה.

3. **האם מצב השוטים השתנה עם הזמן:** אולי מצב החרשים (ואולי גם שוטים) השתנה עם הזמן — כמו שידועים היום שאפשר ללמד חרשים. ממילא יכול להיות ששוטה שעזרו לו הרבה, כבר לא בקטגוריה של "אין אדם דר עם נחש בכפיפה". אבל יש הרבה שוטים שהם באמת "נחש בכפיפה".

4. **האם יש איסור להתחתן עם שוטה:** ר' יואל אשר מעלה שאלה מחודשת: אדם רגיל (פקח) שחי עם אשה שוטה — לכאורה לא יהיה איסור, כי הרמב"ם אומר רק ש"אין בית דין משיאין" (בית דין לא עושה זאת), אבל לא כתוב "אסור". ר' יצחק מאוד לא מסכים: הוא סובר שבכלל אסור להתחתן עם שוטה, כי "אין עומדות הקידושין" — קידושין לא עובד, ממילא אסור. "אין בית דין משיאין אותם" אומר שלא עושים זאת, אסור לעשות זאת.

5. **הגדרת שוטה:** ר' יואל אשר סובר ששוטה אינו אומר סתם מי שאין לו שכל, אלא מי שעושה "דברים משונים" — משוגע, פרוע. ר' יצחק סובר ששוטה אומר מי שאין לו דעת, שלא מבין. שוטה

פשט

מה שבית דין כתב בכתובה עבור החרש, היא מקבלת.

חידושים

1. **הבדל בין חרשת לחרש: בחרשת יש תקנה אוטומטית** — כל מי שמקדש חרשת יש לו קידושין מדרבנן. אבל בחרש נראה שרק אם בית דין מעורב — זה לא אוטומטי. ההבדל הוא כי כתובה צריכה להיכתב, וחרש לא יכול לכתוב/להתחייב בעצמו. לכן בית דין צריך להתערב כאפוטרופסים — הם כותבים את הכתובה על נכסיו, כי אף אשה לא הייתה רוצה להתחתן בלי כתובה.

2. **חידוש גדול:** אפילו כאשר החרש מתפקד מאוחר יותר, הוא לא יכול לומר "מעולם לא רציתי" — כי בית דין עשה זאת לטובתו כשהיה עדיין חרש, והוא צריך לכבד זאת. זה חידוש, כי הוא מקבל בעלות על נכסיו כשהוא מתפקד. בית דין כבר התחייב, והיא כבר מוחזקת בזכות — "נוטלת" אומר שיש לה כבר זכות שהוא לא יכול לבטל.

הלכה — שוטה: אין בית דין משיאין אותו

דברי הרמב"ם: "אבל השוטה אין בית דין משיאין אותו, שלא תיקנו לו חכמים נישואין כלל."

פשט

בית דין לא משיא שוטה, כי חכמים בכלל לא תיקנו נישואין לשוטה.

חידושים

הרמב"ם מדבר לא רק באופן כללי (אין תקנה כללית) אלא גם באופן פרטי — בית דין לעולם לא ילך וישיא שוטה.

הלכה — דין קטן

דברי הרמב"ם: וכן הקטן — לא תיקנו חכמים נישואין לקטן, אף על פי שתיקנו לחרש. מדוע? כי קטן יגדל, אבל חרש לא יתרפא. בקטנה יתומה חכמים כן תיקנו נישואין "כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר."

פשט

חכמים לא תיקנו קידושין לקטן (שונה מחרש), כי קטן בקרוב יגדל ויוכל לעשות קידושין תקינים מדאורייתא. לחרש יש מחלה שלא מתרפאת, אבל לקטן יש "מחלה" שמתרפאת עם הזמן.

חידושים

1. **ההבדל בין קטן לחרש:** חכמים לא הולכים עם תקנות שאינן נחוצות. חרש בלי תקנה יישאר לבד לעולם, אבל קטן יחכה קצת והיה גדול.

2. **מדוע חכמים כן תיקנו לקטנה יתומה:** קטנה יתומה היא הפגיעה ביותר — אין לה אבא, אין משפחה שמגינה עליה, ו"חוטפים" יכולים לחטוף אותה. חכמים תיקנו שאפשר לקחת "מגן" — בעל שישמור עליה. לקטנה רגילה יש אבא, משפחה —

אין לה את הבעיה. לכן למדנו שאבא לא יקדש את בתו הקטנה (כי יש לה אבא שמגן עליה). רק יתומה שתהיה בלי קידושין תהיה "הילדה ההפקר."

3. **בקטן אין חשש של מנהג הפקר** — לכן חכמים לא תיקנו קידושין לקטן.

הלכה — "ואין משיאין את הנער עד שבדקין אותו"

דברי הרמב"ם: "ואין משיאין את הנער עד שבדקין אותו ויודע שהביא סימניו."

פשט

לא משיאים בחור צעיר עד שבדקים שיש לו כבר סימני גדלות.

חידושים

1. **מדוע צריך לבדוק:** מאחר שבקטן בכלל אין תקנה של קידושין (לא מדאורייתא ולא מדרבנן), כאשר משהו מתחתן עם מי שנראה עדיין צעיר, צריך לוודא שיש לו כבר סימנים, כי אם לא זה לא יהיה קידושין כלל. בקטנה זה לא כל כך חמור, כי לכל היותר יהיו רק קידושין דרבנן.

2. **"אין משיאין" — המלצה או דין:** ר' יואל אשר מציע ש"אין משיאין" נשמע כמו המלצה — שרב/מסדר קידושין לא ישיא בלי לבדוק.

3. **מקור בגמרא:** בגמרא כתוב "בודקים לקידושין ולגירושין ולחליצה ולמיאונים" — יש דברים שצריך לבדוק.

4. **"המשיא אשה לבנו קטן"** — בגמרא מדברים על "המשיא אשה לבנו קטן", ויש שאלה האם "קטן" שם אומר ממש קטן או סתם צעיר מדי. יש עניין של "סמוך לפרקו", ואם קטן ממש — יש משהו בעניין של זנות.

הלכה ז — קטן בן תשע שנים ויום אחד שנשא אשה

דברי הרמב"ם: קטן, אפילו בן תשע שנים ויום אחד, שנשא אשה — אין לו כתובה. והם הגדיל וקיימה — יש לו עיקר כתובה.

פשט

קטן שהתחתן — אפילו הוא כבר בן תשע (שביאתו היא ביאה) — אין לה כתובה. כשהוא גדל והוא מקיים את הנישואין, יש לה עיקר כתובה.

חידושים

1. **אין תוקף בקטן:** בקטן אין חיוב כתובה כי אין קידושין הלכתיים דאורייתא — אין "תוקף".

2. **שתי גרסאות ברמב"ם:** בדפוסים אחרים כתוב "יש לו עיקר כתובה מנה" — שאומר שאחרי הגדלות היא מקבלת רק מנה (לא מאתיים), כי הוא כבר הסיר בתולים כקטן (בן תשע שנים ויום אחד יכול להסיר בתולים). אבל בגרסאות אחרות כתוב סתם

הוא יכול לומר: אני חייב רק מאתיים כי את בתולה, אבל לא מצאתי בתולים, ממילא אני לא רוצה לשלם מאתיים.

הלכה ח (המשך) — המתייחד עם ארוסתו

דברי הרמב"ם: והמתייחד עם ארוסתו קודם נישואין [אין לו טענת בתולים].

פשט

מי שהתייחד עם ארוסתו לפני הנישואין — לא יכול לטעון טענת בתולים.

חידושים

1. **מה אומר "מתייחד"?** ר' יואל אשר הציע ש"מתייחד" אומר שהוא כבר גר איתה (יותר מסתם יחוד). ר' יצחק חלק מאוד: "מתייחד אומר מתייחד" — יחוד הראוי לביאה, כמו שהגמרא אומרת "האוכל אצל חמיו ביהודה" — ביהודה היה מנהג שהחתן התייחד עם ארוסתו (לא גר, אלא היה לבד באופן שביאה שייכת). מזה הוא לא יכול יותר לטעון טענת בתולים, כי אולי הוא עצמו בעל אותה.

2. **חידוש — טענת בתולים מסתכלת על המציאות, לא על זמן הנישואין:** רואים שטענת בתולים אינה קשורה לרגע הנישואין, אלא למציאות — אם אתה עצמך זה שהסיר בתולים, אתה לא יכול לטעון.

3. **קושיה משוטה שנתפקח:** בשוטה שנתפקח הוא גם עצמו בעל כשוטה, ובכל זאת היא מקבלת רק מנה (כי מרגע שזה נישואין "לגיטימיים" היא נקראת בעולה). מדוע כאן במתייחד יהיה אחרת? תשובה: בשוטה — הוא התחתן כשוטה, זה מצב נישואין פורמלי; במתייחד — הוא עשה זאת בעצמו לפני הנישואין, הוא לא יכול לבוא עם טענות.

הלכה — ומה היא טענת בתולים: שני סימנים

דברי הרמב"ם: ומה היא טענת בתולים? זה שנשא בתולה שחזקתה שהיא בתולה, וטוען ואומר לא מצאתיה בתולה. שני סימנים הן לבתולים: האחד — דמים ששותתין ממנה בסוף ביאה ראשונה, והשני — הדוחק שימצא בה בביאה ראשונה בשעת תשמישו.

פשט

הרמב"ם מגדיר מהי טענת בתולים: כאשר מישהו התחתן עם בתולה שיש לה חזקת בתולה, והוא טוען שלא מצא אותה כבתולה. שני סימנים של בתולים: (1) דם בביאה הראשונה, (2) דוחק/צרות בביאה הראשונה.

חידושים

הרמב"ם עכשיו יפרט את דרכו בטענת בתולים, ועל זה יש מחלוקות שלמות — מה המשמעות של טענת בתולים, ומה קורה באופן כללי.

"עיקר כתובה" — שיכול לומר מאתיים אם היא בתולה, מנה אם לא. בשתי הגרסאות — רק עיקר כתובה, לא תוספת כתובה.

הלכה ז (המשך) — גר שנתגייר הוא ואשתו

דברי הרמב"ם: וכן גר שנתגייר הוא ואשתו — כתובתה מנה, שעל מנת כן קיימה.

פשט

זוג גויים שהתגיירו שניהם — כתובתה מנה, כי היא כבר לא בתולה.

חידושים

1. **"שעל מנת כן קיימה" — מה אומר "קיימה"?** הרמב"ם מתכוון: אף שכשהתחתנו כגויים לא התחייבו בכתובה, אבל מרגע שהוא מקיים את הנישואין כיהודי, זה כמו התחייבות חדשה — וחיוב הכתובה מתחיל.

2. **האם צריכים קידושין חדשים?** אף ראשון לא כותב בפירוש האם גר וגירות צריכים לעשות חופה וקידושין חדשים. האחרונים אומרים כן. אפשר לומר שפשוט שצריכים, או פשוט שלא צריכים — כי "קיימה" יכול לומר שהוא ממשיך להיות איתה, שזה כמו קידושי ביאה, בהתאם לכלל "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות". ברמב"ם לא כתוב בפירוש שהוא עשה קידושין חדשים.

3. **מנהג הגמרא — להבחין בין זרע:** בגמרא כתוב שצריך לעשות פרישות (הפסקה) בין גיור לביאה, כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שלא בקדושה.

4. **נקודה כללית של הלכה ז':** בדרך כלל היינו אומרים שכתובה הולכת על הנישואין הראשונים. אבל הרמב"ם מלמד אותנו שבקטן שהגדיל וגר שנתגייר — מרגע שהם הופכים ל"זוג הלכתי אמיתי" (גדולים או יהודים), מתחיל חיוב הכתובה עם הקיום.

סקירה של הלכות ז' — מי יש לה מנה

עד כאן הרמב"ם נתן רשימה של מי מקבלת מנה: חרש ושוטה, קטנה, קטן שהגדיל, גר שנתגייר — כולם יש להם מנה. כל זה תקנות חכמים.

הלכה ח — טענת בתולים: יסוד

דברי הרמב"ם: כל בתולה שכתובתה מאתיים — יש לה [=עליה/כנגדה] טענת בתולים. וכל שכתובתה מנה, או שלא תקנו לה חכמים כתובה — אין לה טענת בתולים.

פשט

רק בבתולה שכתובתה מאתיים הבעל יכול לטעון טענת בתולים (שלא מצא בתולים). במי שכתובתה מנה או שחכמים לא תיקנו כתובה — לא שייכת טענת בתולים.

חידושים

"יש לה" אומר "יש עליה/כנגדה": הלשון "יש לה טענת בתולים" אינו אומר שיש לה טענה, אלא שלבעל יש טענה נגדה —

הלכה — אם אמרה מפני שנפלתי (טענה של מוכת עץ)

דברי הרמב"ם: הנושא בתולה שכתובתה מאתים, וטען ואמר לא מצאתיה בתולה, שואלין אותה. אם אמרה אמת הוא אומר, לא מצאתי בתולה מפני שנפלתי והכני עץ או קרקע והלכו בתולי — נאמנת. הוא יכול רק לעשות חרם סתם — שאין הדבר ודאי לו.

פשט

כאשר היא אומרת שאיבדה את בתוליה בנפילה על עץ או קרקע (מוכת עץ), מאמינים לה. כתובתה יורדת למנה (לא מאתיים), כי פיזית היא לא בתולה. אבל הוא לא יכול לטעון מקח טעות, כי היא לא בעולה — היא לא זינתה.

חידושים

1. מקח טעות רק על מעמד, לא על בתולים פיזיים: מקח טעות לא אומרים על הבתולים הפיזיים, אלא על המעמד. אם היתה אלמנה (בעולה), היה יכול לטעון מקח טעות. אבל כשהיא רק מוכת עץ, מעמדה לא השתנה — היא לא בעולה, אלא פיזית חסרים הבתולים.

2. **ברי ושמא — ברי עדיף:** היסוד מדוע מאמינים לה הוא כי היא אומרת "ברי" (בוודאי — אני יודעת מה קרה) והוא אומר "שמא" (אולי). ברי ושמא — ברי עדיף, כמו שהגמרא אומרת.

3. **חרם סתם — תקנת הגאונים:** הרמב"ם אומר שהוא יכול רק לעשות חרם סתם — קללה על מי שאומר שקר. זה לא מהגמרא, אלא תקנת הגאונים: אפילו כאשר מישוהו מפסיד מצד הדין, הוא לא יכול להשביע את השני, לא יכול לחייב — הגאונים תיקנו שהוא יכול לעשות חרם סתם. ז

ה לא שבועה, לא חרם עם שם (כמו בהלכות תלמוד תורה), אלא קללה כללית: "מי שטוען שקר כדי לכבנו ממון שאני חייב — יהא בחרם". המטרה רק להפחיד — אולי היא תחזור בה אם היא משקרת. זה לא עולה כסף, כי זה לא עושה ממש כלום.

4. **"שאיין הדבר ודאי לו"** — מכיוון שהוא לא יודע בוודאות מה קרה (הוא לא היה שם), הוא לא יכול לעשות יותר מחרם סתם.

הלכה — אם אמרה איש בא עלי באונס אחר שנתארסתי לו

דברי הרמב"ם: אם אמרה הן אמת שלא מצאתי בתולה, איש בא עלי באונס אחר שנתארסתי לו — הרי זו נאמנת, וכתובתה מאתים כמו שהיתה.

פשט

כאשר היא אומרת שנאנסה לאחר שכבר התקדשה אליו, מאמינים לה, וכתובתה נשארת מאתיים.

חידושים

1. **נסתחפה שדהו — "השדה שלך נעשה שלך":** כאשר הוא קידש אותה, הוא קידש בתולה. מה שקרה אחר כך (אונס) אינו

אשמתה, וזה "עליו" — כמו שהגמרא אומרת "נסתחפה שדהו" (השדה שלך הוצף). הוא כבר "קנה" בתולה, ומה שקרה אחר כך הוא ההפסד שלו. כמו מי שקונה מכונת בחנות, לוקח אותה הביתה, והיא נשברת — הוא לא יכול לחזור לחנות.

2. **מעמד בתולה vs. בתולים פיזיים:** מה שבתולה שווה מאתיים אינו (רק) כי הביאה הראשונה היא "ביאה טובה יותר" — זה על המעמד. אבל למעשה, כאשר הוא כבר קידש, זה כבר "שלו".

3. **כתובה מתחילה מנישואין, אבל אשת איש מקידושין:** זה מעניין, כי כתובה חלה מנישואין, לא מאירוסין. אבל אשת איש היא מאה אחוז מקידושין — ההבדל בין כתובה (שמתחילה מנישואין) לאישות (שמתחילה מקידושין) הוא רק הבדל זמן. מפרשים שואלים על זה, אבל הרמב"ם אומר בבירור שכך ההלכה.

הלכה — כאשר הוא טוען שמא נגד הברי שלה (אונס אחרי אירוסין)

דברי הרמב"ם: הוא יכול לטעון שמא — אולי עד שלא ארסתיך נאנסת (לפני אירוסין), או מקחי מקח טעות, או אולי היא זונה. אבל אין משגיחין בטענתו — לא מקשיבים, כי היא אומרת ברי והוא אומר שמא.

פשט

הוא יכול לנסות לטעון שלושה דברים: (1) אולי האונס היה לפני אירוסין — אז רק מנה; (2) מקח טעות — הוא רוצה לשלח אותה; (3) אולי היא זונה — הוא לא רשאי לחיות איתה. אבל שום דבר לא עוזר, כי הוא לא יודע בוודאות.

חידושים

1. **אין חתיכה דאיסורא:** שום שאלת איסור (חתיכה דאיסורא) לא יוצאת מטענת השמא שלו, כי אין לו ידיעה ודאית.

2. **חרם סתם גם כאן:** הוא יכול רק לעשות חרם סתם — "מי שטוען שקר כדי לכבנו ממון שאני חייב" — אותו דבר כמו בהלכה הקודמת.

הלכה — כאשר שניהם מתווכחים האם הוא בכלל בעל

דברי הרמב"ם: טען ואמר לא מצאתיה בתולה, והיא אמרה לא בא עלי ובתולה אני — בדקין אותה, או חוזר ובוועל בפני עדים.

פשט

כאשר הוא אומר "היא לא בתולה" והיא אומרת "הוא בכלל לא בעל אותי, אני עדיין בתולה" — אפשר לברר: או ששולחים מומחה לבדוק, או שהוא בוועל שוב בפני עדים.

חידושים

"בפני עדים" — לא ממש בפני עדים במעשה: "חוזר ובוועל בפני עדים" אינו אומר שהעדים רואים את מעשה הביאה עצמו,

"הרי זו טענת בתולים" אפילו בטענת דמים לבדה — הרמב"ם פוסק שאפילו כאשר רק דמים חסרים (אבל דוחק כן היה), זו טענת בתולים תקפה. היסוד: שכל בתולה יש לה דם, בין קטנה בין נערה בין בוגרת, אלא מחמת חולי — כל בתולה חייבת להיות לה דם, בין קטנה בין נערה בין בוגרת, אלא אם כן ממחלה.

הלכה — טענת פתח פתוח: בוגרת vs. נערה

דברי הרמב"ם: שמא בגרה... שרוב הבוגרות אין להם דוחק שהגדישן בו הרבה, שהרי גדלה ונתרפאו איבריה וכלו בתוליה... אם לא בגרה... שמא הטית, שמא בעל בנחת הרבה... אם אמר לא, אלא ודאי פתח פתוח מצאתי — הרי זו טענת בתולים, לכל בתולה שלא בגרה, בין קטנה בין נערה.

פשט

בטענת פתח פתוח: אם היא בוגרת, פתח פתוח אינו ראייה כי לבוגרות יש באופן טבעי פחות דוחק. אם היא נערה, מחפשים תירוצים אחרים (הטיה, בעילה בנחת). רק כאשר כל התירוצים נופלים, זו טענת בתולים תקפה — אבל רק בנערה/קטנה.

חידושים

1. "כלו בתוליה" בבוגרת — "כלו" אינו אומר ממש, כי דם עדיין יש, אבל הדוחק נעשה פחות.

2. שיטת הרמב"ם: טענת פתח פתוח תקפה רק בנערה/קטנה, לא בבוגרת. אבל טענת דמים תקפה בכולן — גם בבוגרת.

הלכה — מחלוקת עם הגאונים

דברי הרמב"ם: יש גאונים שהורו שהבוגרת אין לה טענת דמים [אבל כן טענת פתח פתוח]... ואין דרך התלמוד מראה דבר זה... וטעות בנוסחאות שלהם... כבר בדקתי על ספרים רבים וקדמונים... שאין לבוגרת אלא טענת דמים בלבד.

פשט

הגאונים סוברים בדיוק הפוך מהרמב"ם: בוגרת אין לה טענת דמים אבל כן טענת פתח פתוח. הרמב"ם חולק ואומר שזה נובע מטעות בגרסאות הגמרא שלהם.

חידושים

1. מתודולוגיית הרמב"ם של נוסחאות: הרמב"ם אומר "כבר בדקתי על ספרים רבים וקדמונים" — הוא אישית חקר בכתבי יד רבים ועתיקים של הגמרא. הרמב"ם היה "חוקר חזק" שבדק כתבי יד.

2. [דיגרסיה: שיטת החזון איש על כתבי יד] — החזון איש סובר שכתב יד אינו טוב יותר מדפוס, מה שנקרא "שיטה מזוהה". בזמן הראשונים למדו רק מכתבי יד, והיו צריכים לברר איזו גרסה נכונה — זו שיטה "פוסט-דפוס" שאפשרית רק אחרי שיש דפוס.

3. "דרך התלמוד" — הלשון "דרך התלמוד" משתמש הרמב"ם גם במקומות אחרים (כמו בהקדמה לפירוש המשניות — "דרך

אלא שרואים בפני עדים (את הראיות/סימנים) — הרמב"ם יפרט זאת מאוחר יותר.

הלכה — כאשר היא אומרת "בא עלי ובתולה מצאתי"

דברי הרמב"ם: אמרה בא עלי ובתולה מצאתי ככל הבתולות — שואלין אותו מה היה הדבר עד שאמרת שאינה בתולה. אם אמר מפני שלא מצאתי דם...

פשט

כאשר היא טוענת שהוא אכן בעל אבל היא הייתה בתולה רגילה, שואלים אותו מה הראיה שלו שהיא לא בתולה. זה מביא לשני סוגי טענות: טענת דמים (אין דם) וטענת פתח פתוח (אין דוחק).

חידושים

1. בית הדין שואל אותו עצמו — זה מעניין שבית הדין שואל אותו עצמו מה הטענה שלו, לא מחכים שהיא תאמר זאת. אולי היא גם לא יודעת על התירוצים המציאותיים (כמו משפחות ללא דם).

2. מדוע מאמינים לו — מעצם זה שעושים את כל הבדיקות רואים שמאמינים לו. בית הדין מחפש תירוצים — אולי שניהם צודקים וזו טעות. רק כאשר כל התירוצים נופלים, הוא נאמן בטענתו.

הלכה — טענת דמים: בדיקת משפחה

דברי הרמב"ם: בודקין במשפחתה שמא אין להן דם כלל... אם נמצאו כולן כן...

פשט

אם הוא טוען שלא מצא דם, בודקים במשפחתה האם יש מציאות כזו שאין להן דם נידה ואין דם בתולים.

חידושים

מה אומר "כולן" — לכאורה היה מספיק אם יש במשפחה דבר כזה, מדוע צריך "כולן"? תשובה: זה תלוי במציאות — אם זה דבר גנטי שקיים רק כש"כולן" יש להן, אז "כולן" דווקא.

הלכה — כאשר למשפחה אין את המצב: מחלה/רעב

דברי הרמב"ם: שמא חולי גדול יש בה שיבש לחלוחית האיברים, או שמא היתה מתענה ברעב — מרטבין אותה ומאכילין אותה ומשקין אותה עד שתבריא ותיבעל שניה, ונראה אם תוציא דם אם לאו. ואם אין שם חולי ולא רעב — הרי זו טענת בתולים.

פשט

אם למשפחה אין את המצב, מחפשים סיבות אחרות — מחלה או רעב. מרפאים אותה ובוועלים שוב. אם אין תירוצ — הוא נאמן בטענת בתולים.

חידושים

אם הוא התייחד איתה אחרי הביאה הראשונה (נסתרה), חייב ללכת מיד לבית דין. אם הוא לא התייחד, יכול לטעון אפילו אחרי שלושים יום.

חידושים

1. "מיד" אומר "עד מיד" — רק מיד: אם הוא ממשיך לחיות איתה (נסתרה), זה מראה שהוא כן מרוצה ממנה ואין לו טענות. לכן הוא חייב ללכת מיד לבית דין — זה הטעם מדוע חתונת בתולה היא ביום רביעי, כדי שיוכל ללכת מיד ביום חמישי לבית דין.
2. "ואם לא נסתרו אפילו לאחר שלושים יום": הרמב"ם לא קובע גבול — כל עוד הוא לא חזר אליה, הוא יכול לטעון. "שלושים יום" אינו מקסימום, אלא דוגמה שאפילו אחרי כל כך הרבה זמן הוא עדיין יכול.

הלכה יג — פסק הגאונים: תוספת כתובה

דברי הרמב"ם: הורו כל הגאונים שזה שאמרו חכמים שהוא נאמן אם הכחישו — להפסידה עיקר כתובה. אבל התוספת יש לה, אלא אם כן נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה, או שהודתה לו שהיא בעולה קודם שנתארסה והטעתה.

פשוט

כל הגאונים פוסקים שנאמנות הבעל דרך "אין אדם טורח בסעודה" תקפה רק על עיקר כתובה (מאתיים). אבל תוספת כתובה (שהוא הוסיף מרצונו) הוא כן חייב לשלם, אלא אם כן יש לו ראיה ברורה שהיא הייתה בעולה, או שהיא הודתה שהיא הטעתה אותו.

חידושים

1. מדוע צריך "חכמים הם שתקנו" — לא מספיק עם חזקה לבדה? בכל מקום חזקה מספיקה לבדה, מדוע הרמב"ם צריך להוסיף ש"חכמים הם שתקנו והם הסכימו"? התירוץ: החזקה של "אין אדם טורח בסעודה" היא חזקה חלשה — זה "היי מורי והיי מורי" (מפוקפק), כי מהצד השני לכל אשה יש גם חזקת בתולה עד שיודעים אחרת. מכיוון שזו חזקה חלשה, חכמים החילו אותה רק על התקנה שלהם (עיקר כתובה), אבל לא על תוספת כתובה שהוא לקח על עצמו מרצונו.
2. מחלוקת רשב"א vs. גאונים/רמב"ן: הרשב"א לומד ש"אין אדם טורח בסעודה" היא "חזקה ראויה" — חזקה מלאה שעובדת גם על תוספת כתובה. אבל הגאונים והרמב"ן רואים את החזקה כדבר חלש יותר — לא חזקה אמיתית, אלא מכיוון שכתובה היא דין דרבנן, חכמים במקרה כזה לא חייבו אותו לשלם. הרמב"ם פוסק כגאונים.

3. "הם אמרו והם אמרו" — טבע החזקה: לפי הגאונים החזקה היא "הם אמרו והם אמרו" — חכמים אמרו כתובה, וחכמים גם אמרו שבמצב כזה פוטרים אותו. זו לא חזקה טבעית שעומדת על רגליים משלה. כל החזקות הן באמת תקנות חכמים — "שום דבר לא אמיתי" — אבל ההבדל הוא בין חזקה שחכמים ניסחו ככלל דין

התלמוד דרך עמוקה היא עד מאד"). הרמב"ם אינו מתכוון שכתוב במפורש אחרת מהגאונים, אלא שמהאופן שלומדים את הסוגיא לא רואים כמותם.

הלכה יא — מדוע מאמינים לבעל בטענת בתולים

דברי הרמב"ם: חכמים הם שתיקנו עיקר כתובה לאשה, והם תקנו ואמרו שכל הטוען טענת בתולים והאשה מכחשת אותו, עליה להביא ראיה ולא עליו. שחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה והופך שמחתו לאבל.

פשוט

יסוד נאמנות הבעל הוא חזקה — אדם לא עושה חתונה שמחה והופך אותה לאבל בחינם. מכיוון שחכמים תיקנו את הכתובה, הם גם תיקנו שהבעל נאמן, והאשה צריכה להביא ראיה.

חידושים

1. "מכחשת" — רק כאשר שניהם אומרים ברי: "מכחשת" אומר כאשר שניהם אומרים בוודאות — הוא אומר "לא מצאתי בתולים" והיא אומרת "כן בתולה הייתי". אבל כאשר הגרסה שלה מרגיעה את הבעיה שלו (למשל, היא נותנת תירוץ מדוע אין בתולים), הוא נאמן והיא צריכה להביא ראיה. זה יותר מברי ושמא פשוט, כי אפילו כאשר שניהם יכולים טכנית להישאר צודקים, מאמינים לבעל.
2. "אין אדם טורח בסעודה ומפסידה" — לא חזקה פיזית/כספית, אלא רגשית: מה אם מישהו אחר שילם על החתונה? הרמב"ם אינו מתכוון להוצאות הפיזיות, אלא למצב הרוח — הוא עשה שמחה, הוא רוצה להיות חתן רגיל, ועכשיו הוא הופך את זה לבושה גדולה. אדם לא עושה זאת בחינם.
3. [דיגרסיה: ראיה מברכות — טרדת בתולים]: בברכות כתוב שחתן פטור מקריאת שמע "אם לא עשה מעשה" כי הוא "טרוד בטרדת בתולים". רש"י פירש: "חושש שמא לא ימצאנה בתולה." זה מראה שבתולים פעם היו דאגה גדולה. הרמב"ם בפירוש המשניות גם אומר "שמא לא ימצאנה בתולה." זה איזון: כדי להרגיע את הכלה תיקנו כתובה; כדי להרגיע את החתן נתנו לו נאמנות אם הוא טוען טענת בתולים.
4. קושיה נגדית: אפשר לדמיין מקרה שבו חתן רוצה דווקא לצאת מהשידוך (למשל, אביו עשה את השידוך והוא לא מרוצה), והוא מחפש דרך לצאת — אז "הופך שמחתו לאבל" אינה ראיה שהוא ישר.

הלכה יב — עד מתי יכול לטעון טענת בתולים

דברי הרמב"ם: עד מתי יש לו לטעון טענת בתולים? אם נסתרה — מיד. ואם לא נסתרו — אפילו לאחר שלושים יום.

פשוט

כללי, לבין חזקה שהיא רק סברה מדוע חכמים עשו תקנה ספציפית. ---

הלכה — "חוזר וכותב לה מאה": כאשר הוא רוצה להישאר איתה

דברי הרמב"ם: רצה לקיימה חוזר וכותב לה מאה, שאסור לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתובה כמו שביארנו.

פשט

אם הבעל נאמן בטענת בתולים שלו (והיא מפסידה עיקר כתובה), אבל ה

וא עדיין רוצה להישאר איתה — הוא צריך לכתוב לה כתובה חדשה של מאה (כבעולה), כי אסור לחיות עם אשה בלי כתובה.

חידושים

1. **מקח טעות — מה המשמעות בקידושין? הרמב"ם לא אומר בבירור מה קורה כאשר טענת בתולים עובדת והבעל רוצה גט — האם הוא צריך לשלם משהו, האם זה לגמרי מקח טעות. הרמב"ם מדבר רק על המקרה שבו הוא רוצה להישאר איתה.**

2. **מקח טעות מבטל את כל הכתובה, לא רק חלק: כאשר מוכרים מכונית בשווי אלף דולר והיא שווה רק חמש, "בטל מקח" אומר שכל העסקה חוזרת, לא שמחזירים את ההפרש. כך גם כאן — מקח טעות מבטל את כל הכתובה (לא רק מפחית מ-200 ל-100). לשון הרמב"ם "חוזר וכותב לה מאה" — הוא כותב כתובה חדשה, שאומר שהישנה בטלה לגמרי.**

3. **שלוש אפשרויות של מקח טעות: (א) מקח טעות מבטל את הקידושין לגמרי; (ב) מקח טעות אומר רק שהוא צריך לשלם כבעולה (מאה במקום מאתיים); (ג) מקח טעות מבטל את הכתובה לגמרי. לשון הרמב"ם "חוזר וכותב לה מאה" מראה כמו אפשרות (ג) — הכתובה הישנה בטלה לגמרי, והוא צריך לכתוב חדשה.**

4. **בטל מקח vs. אונאה: הבדל ברור — אונאה היא כאשר המקח נשאר בתוקף ומחזירים את ההפרש, אבל בטל מקח הוא ביטול שלם של העסקה.**

5. **[דיגרסיה: הלכות תנאי vs. הלכות מקח טעות] הרמב"ם מטפל בעניין כהלכות תנאי (תנאים בקידושין), לא כהלכות מקח טעות. זה אומר שהמיקוד אינו על "המקח בטל" כעסקה ממונית, אלא על כללים מיוחדים שחלים בקידושין. בקידושין יש הלכות מיוחדות של מקח טעות, המבוססות על חזקה — שאף בעל לא רוצה לחיות עם אשה שיש לה מומים מסוימים, וכאשר היה יודע לא היה מקדש. זו סברה ייחודית בקידושין. אבל במקרה שלנו, שבו הקונה כבר נהנה מהסחורה (ביאה), המנגנון שונה.**

4. **שיטת הרא"ש החולקת: הרא"ש פוסק ש"טורה בסעודה" יכול כן ללכת על תוספת כתובה גם, כי תוספת כתובה הוא נותן גם כי הוא מרוצה מהכלה שלו. אבל הרמב"ם פוסק כגאונים.**

5. **מקח טעות — על מה זה הולך? "מקח טעות" אינו אומר שהקידושין מתבטלים (הוא עדיין צריך גט), אלא שהוא פטור מסכום הכתובה של בתולה (מאתיים) ומשלם רק כאלמנה (מנה). זה "מקח טעות על הכתובה".**

הלכה — שבועה על תוספת כתובה

דברי הרמב"ם: לפיכך יש לו להשביעה בנקיטת חפץ כדין כל הנשבעין ונוטלין, ואחר כך תגבה תוספת. ואין לה היא להשביעו שלא מצאה בתולה, ואחר כך תפסיד עיקר כתובה, שהחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה. ויש לה להחרים סתם.

פשט

לתוספת כתובה חוזרים להלכות רגילות — היא צריכה להישבע (נשבע ונוטל) כדי לקבל את התוספת. אבל לעיקר כתובה החזקה נשארת בתוקף, והיא לא יכולה להשביעו — רק חרם סתם.

חידושים

1. **מדוע היא לא יכולה להשביעו על תוספת כתובה? אם החזקה חלשה מספיק שהיא לא עובדת על תוספת, מדוע היא לא יכולה להשביעו (במקום שהיא תישבע)? התירוץ: החזקה חלשה — היא לא יכולה להגן על תוספת כתובה — אבל היא עדיין חזקה מספיק שהיא לא יכולה לכפות אותו להישבע. ממילא נשארת רק האפשרות של חרם סתם.**

2. **מדוע הרמב"ם צריך לומר שוב "ואין לה להשביעו"? הרמב"ם כבר אמר קודם שהיא לא יכולה להשביעו. התירוץ: ברגע שהרמב"ם הכניס את נושא השבועות (שהיא צריכה להישבע לתוספת), אפשר היה לחשוב שגם היא יכולה להשביעו. לכן הרמב"ם אומר שוב שהחזקה עדיין עובדת לפטור אותו משבועה, אף שהיא לא עובדת לפטור אותו מתוספת.**

3. **"נשבע ונוטל" — המנגנון לתוספת: הרמב"ם מציג את זה כ"נשבע ונוטל" רגיל — כמו בכל מקרה שמישהו רוצה להוציא כסף ממוחזק. אף שיש שטר (כתובה), זה מטופל כטענת מומן רגילה.**

תמלול מלא

הלכות אישות פרק י"א — בתולה ובעולה לגבי כתובה

הקדמה לפרק

ר' יצחק: בוקר טוב,

ר' יואל אשר: אנחנו לומדים רמב"ם, ספר נשים, הלכות אישות, פרק י"א. כבר עשינו קידושין, קצת נישואין, וכתובה, ועכשיו אנחנו ממשיכים בכתובה. למדנו בפרק הקודם, בפרק העשירי, את הענין של תקנת חכמים,

ר' יצחק: כן,

ר' יואל אשר: שבנישואין נעשים חייבים בכתובה, או כותבים כתובה.

ר' יצחק: זה חיוב, נכון? חכמים תיקנו.

ר' יואל אשר: עד כדי כך, אסור אפילו להיות עם האישה בלי כתובה. נכון?

ר' יצחק: זה היה נוגע לאתמול, אבל עכשיו חוזרים לעיקר, כמו נושא, שהם תיקנו שמה? שכדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, כן?

ר' יואל אשר: לא קלה עם קו"ף.

ר' יצחק: שתהיה כלה ולא קלה. שלא יוכל לגרש אותה בקלות, שיעלה לו כסף. החכמים הבינו גברים. הדבר היחיד שגורם לו לא לגרש את אשתו הוא אם היא יקרה. הגמרא אומרת שהדבר הגרוע ביותר הוא אשה רעה וכתובתה מרובה. מישוהו שיש לו אישה קשה וכתובה יקרה.

דיגרסיה: טעם פסיכולוגי של כתובה

ר' יואל אשר: אני לא יודע אם אתה אומר שהם הבינו את הבעל. אני חושב שהם הבינו את האישה, שהאישה רוצה להרגיש בטוחה. אפילו אם הבעל נאמן מספיק והכל, אבל האישה רוצה להרגיש שהוא גם יהיה לו קנס כספי אם לא. היא צריכה את ההרגשה הנוספת של ביטחון.

ר' יצחק: אתה מאוד אוהב את הדברים הפסיכולוגיים, החמים. אני אוהב שזה עולה כסף. בקיצור, אמרו שמה? שאם נושא בתולה, כל אחד יודע שבתולה שווה יותר מאלמנה. יש מי שטוען להיפך, שיש לה כבר ניסיון. אבל בכל אופן, לגבי נישואין זה הכלל, כך היה בזמנים קדומים. אני מתכוון גם היום, אבל לא במובן שמשלמים כסף, אני לא יודע בדיוק.

ר' יואל אשר: לא, פעם בוודאי היה שווה יותר. יש את הדבר של "מי שעשאו כלי", יש משהו...

ר' יצחק: היום חושבים פחות על זה, כי אתה רואה שהיה כל ענין, החתן הולך לבית דין. התקנה מאוד חשובה. בתולה שווה מאתיים. לא שווה, זה שווה כפול.

ר' יואל אשר: בתולה חכמים קבעו מאתיים, ולבעולה מאה.

תוכן הפרק: פרטי דינים וטענות בתולים

ר' יצחק: זה מה שאנחנו הולכים ללמוד. עכשיו צריכים ללמוד את הפרטים. בעיקר שני דברים. קודם כל, הרבה פרטים של מי נקראת בתולה ואלמנה לגבי זה. יש מקרים שונים. מקרה ברור הוא ברור, אבל יש היכי תמצאות שונות שלמשל אפילו היא טכנית בתולה, בכל זאת מקבלת רק אלמנה כי היא כבר טכנית היתה נשואה, וכדומה. או מקרים אחרים שצריך לדעת מה ההלכה.

ושנית, אנחנו הולכים ללמוד את זה, מכיוון שיש כאן את החילוק הגדול של בתולה ולא בתולה, הרבה פעמים נעשה דין תורה על זה.

ר' יואל אשר: היה לו ציפייה לבתולה, והוא עשה כתובה לבתולה, והוא מוצא שהיא לא בתולה.

ר' יצחק: או שהוא טוען, צריך לדעת אם מאמינים לו, ומה הוא רוצה לעשות עם זה? הוא רוצה להרויח מאה מנה, מאה זוז.

ר' יואל אשר: או שפעם כשהוא רוצה לטעון מקח טעות, ומתייחסים לזה גם כאילו זה מקח טעות.

ר' יצחק: אבל כאן בעיקר לא מדברים, אם אני זוכר.

ר' יואל אשר: ואחר כך יש שונות של ממש נאמנות על זה, והיא טוענת שהוא כן קיבל בתולה, והוא טוען שלא, וכדומה,

ר' יצחק: איך מאמינים? מהמקח טעות, מדברים יותר על...

ר' יואל אשר: לא, שמים את המקח טעות רק בצד, מבטלים אותו. ההלכה לא מקבלת שום טענות מקח טעות, כן מקבלים טענות לכסף.

דיגרסיה: האם זה נושא מעשי או למדני?

ר' יצחק: זה מעניין, הטענה היא, תהיה קצת בראש שלי. אוקיי, אני זה שלא אוהב את סוג הדברים האלה. תגיד שהראש שלנו קצת מוזר שאדם עכשיו התחתן, והוא דואג שאם יתגרש, יצטרך לשלם פי שניים. זה קצת מוזר הטענות שמכוונות למה שמדברים. זה עושה יותר הגיון, אם העיקר הוא האם מותר לי לעשות את זה. אבל הבעיה היא האם מותר לי לעשות את זה, הוא יכול לתת גט. השאלה רק לתת גט עם פחות כסף. אז, איכשהו הכסף כן מאוד חשוב כאן.

ר' יואל אשר: כשרואים שיש הרבה הלכות על זה, זה אומר שזה חשוב אצל הרבה אנשים. הרבה פעמים הלכה... כשיש הרבה דוגמאות, פשוט שזה קרה הרבה פעמים. אבל הרבה פעמים יכול להיות שזה נושא למדני מאוד. יש בזה כמה מיני נאמנות וכמה נושאים למדניים. ממילא בגלל זה עשינו כל מיני פלפולים וויכוחים. לאו דווקא כי זה דבר שקרה מאוד, כמו שאתה שואל. למה אנשים ידאגו כל כך על המאתיים יום אחרי החתונה להרבה שנים אחר כך?

ר' יצחק: כן, ואיך זה נקרא, אני מתכוון שדווקא הנושא הזה כן דבר שפעם היה, אבל היום זה בעיקר למדות.

ר' יואל אשר: לא, זה אני אומר, אבל זה שיש הרבה גמרות או הרבה הלכות על זה, לאו דווקא שזה היה יותר תדיר, אלא כי יש יותר למדות, החכמים חשבו על עוד היכי תמצאות.

ר' יצחק: זה יכול להיות.

ר' יואל אשר: הדבר השני יכול להיות שפעם בזמנים היו אנשים, היו פערי גיל גדולים בין אנשים. כך רואים ברור במסכת יבמות, שיש בהלכות אחרות, גם היה לנו בהלכות עריות. למה היום תהיה ההוה אמינא שאדם יתחתן עם סבתא שלו וכדומה? אוקיי, לא, אבל אני אומר, פעם אתה חושב ש

ר' יצחק: זה יכול להיות

ר' יואל אשר: דבר שאדם בן שישים ייקח ילדה בת שש עשרה, משהו שאנחנו לא חושבים היום, אבל כן זה נורמלי, הוא עוד קצת

הלכה א — הנושא בתולה: בתולה מן האירוסין לעומת בתולה מן הנישואין

ר' יצחק: אומר הרמב"ם כך:

ר' יואל אשר: הנושא בתולה. אומר הרמב"ם, בתולה זה דבר פיזי כזה, מישהו שעדיין לא נבעלה. **אפילו שנתאלמנה או נתגרשה או נחלצה,** אפילו אם היא קיבלה, היא כבר היה לה בעל, היא אלמנה. זה אומר קצת שהיא אף פעם לא היתה עם הבעל. **או נתגרשה, או נחלצה,** או שהיא קיבלה חליצה. זה אומר גם שהיא כבר היתה נשואה למישהו, והיא קיבלה חליצה ממישהו מהאחים.

הערה: לשון "נחלצה"

ר' יצחק: אגב,

ר' יואל אשר: היא עדיין בתולה.

ר' יצחק: כי כל אחד יודע שגירושין זה דבר שקורה, היא נתגרשה. חליצה זה דבר שהיא עושה, כן? נחלצה. צריך להיקרא אשה חלצה. אותו דבר אנשים שואלים שגרשו, הוא לא גרוש, הוא מגרש. אבל רואים בלשון חכמים ששניהם הולכים על שניהם. היא נחלצה, והוא גרוש. זה לא... לא אכפת מזה.

ר' יואל אשר: החולץ ליבם תהא, והיא הנחלצת. כן, אוקיי.

ר' יצחק: זה מוזר. הוא לא החולץ, היא חולצת אותו.

ר' יואל אשר: וחלצה נעלו, נכון.

ר' יצחק: כך כל הרעיון הוא שהיא חולצת אותו.

המשך הלכה א: אם מן האירוסין — כתובתה מאתים

ר' יואל אשר: נכון. אוקיי. אז כך, מתי אפשר באמת לקרוא בתולה? אז כך, **"אם מן האירוסין נתאלמנה"**, אם הסיבה למה היא אלמנה או גרושה או חלוצה היא כי כבר היו קידושין, **ר' יצחק:** אבל עדיין לא היו נישואין,

ר' יואל אשר: אז **"כתובתה מאתים"**. כי אם היא אומרת שהיא בתולה, והיא מציגה את עצמה כבתולה, ובסך הכל היא רק היתה מקודשת, היא באמת בתולה. זה שהיא היתה מקודשת זו לא ראייה, זה לא עושה אותה לא בתולה. אבל **"אם מן הנישואין"**,

ר' יצחק: אם היא כבר היתה אבל נשואה,

ר' יואל אשר: נישואין,

ר' יצחק: בבחינת אתמול. מה זה אומר נישואין? היתה חופה.

ר' יואל אשר: היתה חופה, ואחר כך "כניסה לביתה", ו"בא עליה" כדומה.

ר' יצחק: לא, לא "בא עליה". זה החידוש.

ר' יואל אשר: אנחנו יודעים שלא,

ר' יצחק: אנחנו יודעים שהיו נישואין,

ר' יואל אשר: אבל היא נקראת בתולה. היא אומרת לכל אחד שהיא בתולה, שהיא אף פעם לא היתה, אבל אנחנו יודעים שהיתה חתונה.

ימות. היא בתולה או לא בתולה. יודעים שכל הנישואין לא יחזיקו מעמד יותר מדי זמן, הוא הנישואין המבוגרים.

ר' יצחק: אני מתכוון שמסתכלים במסכת כתובות, רואים שכן היה, פעם זה כן היה דבר מעשי. אתה רואה כזה, כל חתונה עושים ביום רביעי לכבוד זה. לא יכול להיות שזה לכבוד כי לרבנים יש הרבה למדות, נכון? זה יהיה כי זה קרה, כל חתונה שלישית קרה מדובר על זה. אוקיי, כל עשירית, אני לא יודע, איזה מספר כזה.

ר' יואל אשר: זה מאוד מעניין. אפילו אחרי מה שאתה אומר שזה קרה, ולכבוד זה רצים תמיד לדיין, אני מתכוון, כמה פעמים? אם נתגרש, נראה מה... למה אני צריך לדאוג על זה?

ר' יצחק: זו קושייה. לכן אני אומר שזה חייב להיות שכן יש נפקא מינה עכשיו, זו לא שאלה אם נתגרש, אולי הוא מתכנן להתגרש. זה חייב להיות, זה חייב להיות.

ר' יואל אשר: אבל יש ענין של שהטעית אותי. חשבתי שאת שווה יותר ממה שאת. והכתובה היא רק ההיכר תמצא, איפה המחיר מתבטא.

ר' יצחק: נכון, אני מתכוון שזה חייב להיות, ומסתכלים בהיסטוריה, אני יכול, כמה תורה רק היתה על זה, אני לא יודע. אבל רואים שזה היה כזה מדובר. והתורה עצמה, אני מתכוון, מישהו צריך לדעת, על החכמים אפשר לומר שהם אוהבים למדות, והם לומדים יגדיל תורה ויאדיר. על החומש עצמו, הגמרא אומרת גם על התורה יגדיל תורה ויאדיר, לא אומרים. יכול להיות שיש בחומש גם דברים שהם רק למדות טעימות כאלה, כמו התנפקות וקשקשת. מה עוד ראו יגדיל תורה ויאדיר? אני רוצה להיזכר בזה. ואמרנו פשוט ש"וידע" אומר שלומדים קצת מדע. זוכר את הפשט של... בכל אופן, יש בחומש דברים כאלה, אבל באופן כללי, בפרשיות שכתוב כל מעשה, פשוט שזה דבר שצריך לדבר עליו. אז כל... בתורה לא כתוב טענת בתולים.

ר' יואל אשר: התורה מתחילה את זה עם מוציא שם רע. נכון.

ר' יצחק: בתורה לא כתוב טענת בתולים.

ר' יואל אשר: יכול להיות שכל מוציא שם רע היה מאוד... שאם מישהו רצה להשמיץ אישה, כמו היום, היום אומרים מה קשור לעצבים. אז היה הדבר, היא זונה, מצאתי "לא מצאתי בתולים".

ר' יצחק: היום יש גם אישה זונה. כן, יש דבר כאן. בכל אופן, זה היה דבר, כנראה המוציא שם רע גם, המוציא שם רע משלם מאה מנה, למה?

ר' יואל אשר: כי זה הוא רצה להפסיד. ועם זה מתחילים את הנושא, והולכים, ואם לא, אז...

ר' יצחק: בקיצור, אתה רואה אולי בכל דור, כמו שאתה אומר, כל פעם מתבטא אחרת בדיוק ההלכה, לפי איך חכמי הדור מבינים שההלכה היא, אבל זה שזה נושא אקטואלי, אוקיי, בכל מקרה, מה שאנחנו לומדים עכשיו זה כן הלכות פרטי דינים, מה זה מי הוא מנה ומי הוא מאתיים, ומתי מקבלים בליווי.

ר' יואל אשר: יודעים שהיא בתולה, אבל יש לה פגמים אחרים: **"משוחררת"** – היא היתה שפחה, **"או גיורת"** – היא היתה גויה והיא התגיירה, **"או שבויה"** – היא היתה שבויה.

אז כך, **"אם נשתחררה השפחה ונתגיירה הגויה ונפדתה השבויה והן פחותות משלש שנים ויום אחד"** – אם מגיל שלוש הן כבר משוחררות או כבר יהודיות או כבר פדויות – **"כתובתן מאתים"**, כי מתחת לשלוש נראה כבר.

"ואם היו בנות שלש שנים ויום אחד ומעלה" – אם היא היתה שפחה כשהיא כבר היתה מעל שלוש שנים, או שהיא היתה גויה או שבויה – **"כתובתן מאה"**, זה רק מאה.

טעם הרמב"ם

והרמב"ם מיד מסביר את הטעם, ובוא נחזור לזה. אומר הרמב"ם, **"ומפני מה תיקנו חכמים לאלו כתובה מאה ואף על פי שהן בתולות?"** – למה באמת תיקנו החכמים שהמשוחררת, הגיורת, השלוש האלה, אפילו אם אנחנו יודעים שהיא בתולה, אפילו היא אומרת שהיא בתולה, היא מקבלת רק... שם לא עשו את החילוק. למה אז אומרים שמקבלים רק... תמיד מאה אם היא היתה מעל שלוש.

אומר הרמב"ם, **"הואיל וחזקת הנשואה שתיבעל"**. אה, הוא עולה גם על הראשונה. יש חזקה. אה, לעיל הוא עולה על כולן, על שתי ההלכות. אוקיי, מאוד טוב, גם על הנשואה. מן המעתיק נחום: לעיל כתוב מאה, ואף על פי שהן בתולות, הואיל וחזקת הנשואה שתיבעל, החזקה של נשואה היא שהיא נבעלת, שבעלה יבעל אותה, וחזקת השפחה והנכרית והשבויה שתיבעל באופנים אחרים, זה אומר ששבויה נאנסת.

ר' יצחק: וכן הלאה.

ר' יואל אשר: אז תיקנו להן מאה, תיקנו החכמים מאה, והם לא נכנסו לכל מקרה אינדיבידואלי האם באמת כך. הם עשו בכלל, בין נבעלו בין לא נבעלו. והרי הן כבעולות לכל דבר, הן נקראות כמו בעולות, כי יש את החזקה.

דיון: חזקה כסטטוס, לא בירור

אבל זה מאוד טוב כמו שאתה אומר, שלא אומרים שהחזקה פוסקת עליה, כי אז הוא לא היה רוצה לבתולה.

ר' יצחק: כתוב ברור אפילו בתולה, זה אומר שצריך להיות ראיות ברורות.

תרגום השיעור לעברית

ר' יואל אשר: אז אפשר המילה אינה סטטוס, אלא... כן, סטטוס, לא משנה, שזה עניין של כבוד כך, שמתאים לכל אחד לשאת בתולה. ואפילו אם היא וכל חברותיה, כל אחד שסומך עליה יודע שהיא בתולה, אבל אם ברחוב אומרים שהוא התחתן עם בעולה, אין לו את הכבוד או הדבר, אה, זה שידוך טוב. אוקיי.

ר' יצחק: שוב, הרמב"ם לא אומר זאת, זה מה שאנחנו אמרנו. מה שהרמב"ם אומר הוא יותר שהחכמים עשו כך את הסדר, כך נקרא בדרך כלל כך.

ר' יצחק: לא, אנחנו יודעים, אנחנו יודעים, הוא מת. אבל בכל זאת,

ר' יואל אשר: אז **"כתובתה מאה"**. אז מסתכלים לא על זה שפיזית היא בתולה, אלא **"משנישאת הרי היא כבעולה"**. ברגע שהיא היתה נשואה, היא מקבלת כבר את הסטטוס כמו בעולה. זה מאוד מעניין שבתולה ובעולה זה לא רק דבר פיזי, זה גם דבר של סטטוס. אבל במקומות אחרים נראה אחרת. אוקיי.

דיסקוסיה: בתולה/בעולה – מציאות פיזית או סטטוס?

ר' יצחק: איך ראו אחרת? נראה, הוא ראה, גם **"כתובתה מאתים"**. לא, אבל להיפך. אבל לא, הם למדו. יכול להיות שיש כמו חזקה, אבל כאן זה אפילו...

ר' יואל אשר: אפילו יודעים בוודאות.

ר' יצחק: כן, אפילו יודעים בוודאות. כי נסיעה... כן,

ר' יואל אשר: אני חושב שזה דבר של סטטוס. זה זיווג ראשון או זיווג שני. אפילו היום. היום אף אחד לא עוסק בבתולה ובעילה, אבל כל אחד ישאל. אני מתכוון שזה מאוד נוגע, זו בכלל לא אותה שאלה.

ר' יצחק: כתוב כן במקומות מסוימים שזו חזקה. זו הלשון **"חזקת נשואה שתיבעל"**. אבל אני חושב שהמילה היא, אפילו יודעים ברור ש

ר' יואל אשר: זו לא חזקה שלי. כמו שברגע שהתחתנו, כבר הציגו את זה כך, או שזה ענין של סטטוס. אוקיי, בוא נראה, זה כנראה יהיה יותר ברור עם הזמן.

ר' יצחק: יכול להיות שכי בדרך כלל, כמו שלמדנו, שנישואין זה אפילו כשאין ביאה. הרמב"ם אומר שזה **"ראוי לביאה"**, אבל זה אפילו לא ביאה. למה? כי זה **"מצב של ביאה"**. כן, אני יכול להבין. ש, שוב, תמיד יהיה לא פלוג מסוים בסוג ההלכות האלה, כי לא יבדקו כל פעם בדיוק כל מקרה. בקיצור,

ר' יואל אשר: בכל מקרה,

ר' יצחק: זה החידוש בהלכה, נכון?

רמב"ם הלכות אישות פרק י"א – חזקה, מוכת עץ, וביאת קטנים

הלכה ב – כתובת משוחררת, גיורת ושבויה

ר' יצחק: עכשיו באה עוד הלכה, זו גם חזקה לכאורה. אז לפי הסמיכות של ההלכה הבאה נראה שזה כן ענין של חזקה. אבל אני חושב שתמיד, חזקה זה לא רק כמו בירור. חזקה יכולה להיות שזה אומר... מבין מה אני אומר?

ר' יואל אשר: זה הסטטוס שלה, זה המצב שלה.

ר' יצחק: כן, או שזה אומר את הדין.

קריאה בהלכה

ר' יצחק: "וכן", תראה את ההלכה הבאה. **"וכן הנושא בתולה"** – מישהו נושא בתולה.

ר' יצחק: אני חושב שזה אומר גם להיפך.

ר' יואל אשר: הוא גם לא יכול לומר שהוא.

ר' יצחק: רוצה לחזור בו מהמקח טעות.

ר' יואל אשר: כי הרמב"ם בוודאי לא מתכוון כאן "על מנת", שאמרו "על מנת". אם אמרו "על מנת", אם הוא אומר "על מנת" שהיא בתולה" והיא מוכת עץ.

ר' יצחק: אם עושים ממש תנאי אני לא יודע.

ר' יואל אשר: הרמב"ם התחיל כאן את המילים "על מנת". אני לא מאמין שהוא מתכוון לומר כאן, לדבר על מקח טעות.

ר' יצחק: כי... כן כן, הוא מדבר על מקח טעות, בוודאי. זה בעיקר מה שההלכה אומרת.

ר' יואל אשר: לא, זה לא נראה כך, בוא נראה. אחר כך הוא הולך לסיים.

ר' יצחק: זה החידוש. שבדרך כלל, אפילו מקח טעות פירושו שאין לו כלום, הוא יוצא בלא כתובה, או אפילו בלי גט אולי, יודע, לפי הלכות מקח טעות. הוא אומר לא, כתובתה מאה.

התירוץ הוא, כך הוא מביא מתוספות, שלמעשה, אפילו כשאדם חושב שהיא בתולה, מקח טעות לא מפריע לו. כלומר, משהו מפסיד את הכתובה, הוא מפסיד. זה הוא אומר, מצד אחד לא צריך לומר מה זה בתולה. בתולה היא לא. מצד שני, לא זה הוא מתכוון כשהוא אומר על מנת שהיא בתולה. על מנת שהיא בתולה פירושו על מנת שלא נבעלה. על מנת שיש לה דין בתולה לגבי כתובה. זה עומד הפוך, הוא בא להסביר.

ר' יואל אשר: יש כאן שני דברים: יש איך היא חשובה, או איזה סוג שידוך עשו, ולגבי זה היה נוגע מקח טעות. וזה באמת לא השתנה כלל. היא עדיין נקראת ילדה.

אבל יש לנו כאן דבר נוסף, שלגבי כתובה יש חילוק בין בתולים ולא בתולים. אז כאן מחלקים את זה. מקח טעות כי היא יותר לא ילדה, היא ילדה, אבל אין לה פסולים של ילדה, אז רק מה שילדה.

ר' יצחק: בקיצור, היא לא עשתה שום דבר רע, אבל משהו חלש יותר היא, משהו דבר חלש יותר. זה לא שווה אלא מאה.

ר' יואל אשר: לגבי כתובה, כן. הרמב"ם אומר כך.

הלכה ד – קטנה מבת שלש וקטן מבן תשע

ר' יצחק: עכשיו, עוד הלכה אחת של מה פירוש בעילה? זה גם גדר, כמו כלל של החכמים. כן.

ר' יואל אשר: נכון. אומר הרמב"ם, קטנה מבת שלש שנים... הוא לא צריך היה לומר, כי הוא רק אמר על הגירות. מישחי שהיא קטנה מבת שלש שנים ולמטה, שנבעלה, מישחי בעל אותה, אפילו אם הבעל היה אדם גדול, מישחי שכבר גדול ולא קטן.

כתובתה מאתים, לא אומרים שהבעילה עשתה אותה בעולה, כי מתחת לגיל הזה לא יכולים להיות בעולה. למה? כי **סופה שתחזור בתולה כשאר הבתולות.** אם כבר יש שם את קרום הבתולים, מה שתמיד חוסם את מה שנקרא בתולים.

אני הייתי אומר דבר פשוט, לחכמים יש זמן מוגבל לשבת בבית דין ולדון כל מקרה. אז כשהחכמים יכולים לעשות כלל שתמיד יהיה אותו הדבר, הם עושים, זה חוסך להם הרבה זמן. תדמין שהוא צריך לבדוק אם היא באמת בתולה, מתחילים פרטי פרטים. יודע מה? נשואה, 99% מהנשואות, ו-99% מהשביות, טוב, בזמנם, צריך לדעת מה זה שבוייה, אבל שפחה, כל הדברים האלה, 99% היא בעולה. בשביל האחוז האחד יכתבו מסכת גמרא? תן, בשביל, בתולה, בעולה.

ר' יואל אשר: בוקר טוב. נו, נו, יכול להיות שיש שינוי מציאות, שזה לא אותו שידוך יפה.

ר' יצחק: אבל הוא לא אומר את הפירוש הזה.

ר' יואל אשר: לא, הואיל וחזקה אין אישה בועלת, ממילא זה נקרא קביעות אצל אנשים כאילו. לא.

ר' יצחק: אבל הוא אומר "תיקנו חכמים" בשביל זה. לא, אני אומר "הואיל וחזקה", הוא אומר "תיקנו להם" בשביל זה.

ר' יואל אשר: לא, "תיקנו חכמים".

ר' יצחק: כי כל הדבר.

ר' יואל אשר: זו תקנת חכמים של מאה ומאתיים. גם כאן הם קבעו את התקנה לפי זה.

ר' יצחק: בקיצור, אפשר ללמוד איך שרוצים, כל אחד ילך הביתה.

ר' יואל אשר: ויחשוב מה שרוצה.

הלכה ג – מוכת עץ

ר' יואל אשר: "מוכת עץ כתובתה מאה". מה פירוש "מוכת עץ"? הרמב"ם הולך להסביר מאוחר יותר. מישחי שהסיבה שאין לה בתולים היא לא בגלל שכבר נבעלה לאיש, אלא זה קרה כך, המקרה איך שהם תופסים אותו הוא "עץ", נפלה על עץ או כדומה, וזה לקח את הבתולים.

אז מה? אז "כתובתה מאה", גם הכתובה מאה, כי למרות שמבחינת סטטוס היא נחשבת כמו ילדה.

ר' יצחק: היא לא עשתה שום דבר רע, כמו שאתה אומר, אבל פיזית היא לא בתולה.

ר' יואל אשר: אז ממילא כתובתה מאה. אומר הרמב"ם, "אפילו נשאה על מנת שהיא בתולה שלימה ונמצאת מוכת עץ כתובתה מאה".

ר' יצחק: זאת אומרת, כשהוא יודע שהיא מוכת עץ, אפילו הוא חשב ש.

ר' יואל אשר: היא בתולה שלימה והוא חשב על כתובה של מאתיים, ו"נמצאת מוכת עץ".

ר' יצחק: מה עכשיו הכתובה?

ר' יואל אשר: לא אומרים שמכיוון שהוא כבר התחתן על דעת זה, הוא צריך עכשיו לתת מאתיים, אלא זו כתובה מאה.

דיון: מקח טעות ו"על מנת"

דיון במחלוקת רב ושמואל לגבי קטן הבועל את הגדולה, והלכות כתובת בתולה

המשך דיון: קטן הבועל את הגדולה — מחלוקת רב ושמואל

השיטה של הירושלמי

ר' יואל אשר: אם אין לה בתולים, כן. פירושו בפועל הוא כן יכול.

ר' יצחק: לא כתוב כאן. יכול להיות שזה אפילו לא נקרא מוכת עץ. אולי יש איזו רמה קטנה יותר של מוכת עץ.

ר' יואל אשר: לא, זה לא יכול להיות.

ר' יצחק: למה לא יכול להיות?

ר' יואל אשר: זה לא יכול להיות. הילד לא יותר גרוע מעץ, ולא יותר טוב מעץ.

ר' יצחק: הוא כן.

ר' יואל אשר: למה הוא יותר טוב מעץ? עץ זה כן ביאה? אה,

ר' יצחק: אוקיי. לא קרה כלום, לא הייתה ביאה. לא קרה כלום.

ר' יואל אשר: ומה שאין כן כשעץ נכנס זו כן הייתה פעולה. עץ בעל אותה. אז מדברים גם על עץ שהוא מבוגר מתשע שנים ויום אחד.

ר' יצחק: האם זה דבר אמיתי? מה? האם זה דבר אמיתי? כן.

ר' יואל אשר: לא, זה לא יכול להיות.

ר' יצחק: למה זה לא יכול להיות? אומר הירושלמי הקדוש, "קטן הבועל את הגדולה, פחות מבן תשע, אין לה חזרה, אין בכוחו לילך בסימנים." קטן לא יכול לקרוע בתולים, יש כלל כזה.

ר' יצחק: אבל שמואל בגמרא אומר בפירוש לא כך. שמואל בגמרא אומר, "אין מכת עץ בבשר." זה לא נקרא מוכת עץ.

ר' יואל אשר: לא, הוא אומר את אותו הדבר. "אין מכת עץ בבשר", אבל הכוח של קטן לא עושה אותו.

השיטה של שמואל בבבלי

ר' יצחק: כן, כן, זה פירוש של האדם, אבל הפירוש הפשוט של הגמרא, שרוב כל האנשים הנורמליים הבינו, יש מחלוקת, קטן הבועל את הגדולה, רב אמר הויא כמכת עץ, כמו שאתה אומר. שמואל אמר אין מכת עץ בבשר, זה לא נקרא מוכת עץ.

ומה שהרמב"ם אומר, כאילו לא נבעלה, הרמב"ם לא אומר שנשארים בתולים. במחילה, לא כתוב זה, כתוב שזו לא ביאה, ואתה מבין שבלי ביאה, לא קרה כלום. אין בתולים? אין בעיה. יש דבר כזה, אולי יראו פרטים של מוכת עץ, יראו שיש איזו רמה שהיא עוד פחות ממוכת עץ. אני לא יודע.

ר' יואל אשר: לכאורה הפשט של הירושלמי עושה, זה יותר חלק, זה יותר פשוט, כי קשה מאוד לומר שביאה שהוציאה שער, שהוציאה בתולים, תהיה חלשה יותר מעץ שהוציא בתולים.

ר' יצחק: לא הייתה ביאה, רבוננו של עולם, לא הייתה. אתה אומר שהייתה ביאה, אתה ממשיך לומר דלא כרב אברהם?

ר' יצחק: הולך לצמוח מחדש. נכון, אז ממילא, זה לא נקרא ביאה כאילו. כך זה באמת.

ר' יואל אשר: אם זו הייתה ביאה.

ר' יצחק: אפילו לא נפלו הבתולים, כן? מישוהו עשה ביאה והבתולים נפלו, זו עדיין ביאה, זה לא עוזר. זה רק כי היא פחות מבת שלוש, אז ממילא זה שבתוליה חוזרין אומר שזה באמת יותר מזה, שזו לא ביאה בכלל.

ר' יואל אשר: ביאה הלכתית. לא, אבל נראה שיש כאן שני דברים, גם זה שבפועל היא הולכת להיות שוב בתולה.

ר' יצחק: בתוליה חוזרין זה אפילו לא עושה שאלה. בוודאי, צריך להיות שניהם. כי הוא לומד כתובתה מאתים.

ביאת קטן מבן תשע

ר' יואל אשר: "וכן גדולה שבא עליה קטן מבן תשע שנים ולמטה", זה לא נקרא ביאה, אפילו הילדה כבר גדולה, אבל הבועל, האיש, היה קטן מבן תשע שנים ולמטה, אז גם כתובתה מאתים כאילו לא נבעלה כלל, שביאת בן תשע שנים ויום אחד ביאה, פחות מזה אין ביאתו ביאה. לא נקרא ביאה.

לא, אבל כאן הוא לא מדבר על בתוליה חוזרין. לא, בוודאי, זה צריך להיות לפחות כמו מוכת עץ. לא, כאן חייב להיות גם דבר מעשי שמישהו מקטן מבן תשע שנים לא קורע בתולים.

דיון: האם קטן מבן תשע קורע בתולים?

ר' יצחק: לא, לא, לא כתוב זה, אל תכניס, אתה אוהב להכניס דברים.

ר' יואל אשר: מבין? כי זה לא מסתדר.

ר' יצחק: אמרתי לך על ההלכה הראשונה, אני לא יכול להיות יותר גרוע ממוכת עץ. באמת, גם על ההלכה הראשונה זה כי לא נקרא בתולים. ואמרתי לך, אם יש לה עדיין בתולים, זה תלוי בדבר המעשי. אם יש לה בתולים, היא לא מסוימת.

ר' יואל אשר: מסוימת פירושו הביאה עדיין לא לקחה את הכתובה. אם אין לה בתולים, כן. עומד בפועל הוא כן יכול.

ר' יצחק: לא כתוב כאן. יכול להיות שזה אפילו לא נקרא מוכת עץ. אולי יש איזו רמה קטנה יותר של מוכת עץ.

ר' יואל אשר: לא, זה לא יכול להיות.

ר' יצחק: למה לא יכול להיות?

ר' יואל אשר: זה לא יכול להיות. הילד לא יותר גרוע מעץ. הוא לא יותר טוב מעץ. הוא כן. למה הוא יותר טוב מעץ? עץ זה כן ביאה או לא ביאה?

ר' יצחק: כן. אה, אוקיי. לא קרה כלום, לא הייתה ביאה. לא קרה כלום.

ר' יואל אשר: מה שאין כן כשעץ נכנס זו כן הייתה ביאה. עץ בעל אותה. אז מדברים גם על עץ שהוא מבוגר מתשע שנים.

ר' יואל אשר: לא. והוא אפילו קרע בתולים.

ר' יצחק: רבינו, **"שביאת בן תשע שנים ויום אחד ביאה, פחות מזה אין ביאתו ביאה"**. אם הוא טוען שהוא עשה לה ביאה,

ר' יצחק: זה נושא אחר. יש שני דברים: יש דבר "מוכת עץ", ויש דבר "ביאה". ביאה זה לא. מוכת עץ זה גם לא. אז זה כלום. משה, **ר' יואל אשר:** אמר שמואל זה "לא ביאה".

ר' יצחק: לא,

ר' יואל אשר: מוכת עץ פירושו דרך מעשית של פתיחת הבתולים בלי ביאה.

הקטגוריה השלישית — לא ביאה ולא מוכת עץ

ר' יצחק: לא נכון. זו מחלוקת. רב סובר כמון. זה יהודי גדול. רב היה ראש הישיבה של ישיבה שלמה, הוא סבר כמון שזה מוכת עץ. אבל שמואל חולק עליו, הוא אומר "אין מוכת עץ לפוסלה". הוא לא אומר במציאות, אין מחלוקת במציאות, זה לא הגיוני. זו מחלוקת בהלכה. זה לא נקרא מוכת עץ. בוקר טוב.

אז מה זה אומר? כלום. כי לא הייתה ביאה. אז מה קרה? כלום. היא נולדה. כשהיא נולדה בלי בתולים, אין לה דין של מוכת עץ. יש דבר כזה כמו בלי בתולים שזה לא מוכת עץ. לא נכון שמוכת עץ פירושו כל דבר שהוא בלי בתולים. בקרוב יראו את זה. לא קרה כלום. לא הייתה ביאה. מה קרה? אני לא יודע. קסם. לא קרה כלום, אתה לא יכול להיות בעל טענות. אוקיי. בוא נלמד הלאה.

ראיה מלשון הרמב"ם אצל קטנה

ר' יואל אשר: למה אז אצל קטנה אומר הרמב"ם "סופה שתחזור בתולה"? זה בכלל לא היה נופל. הוא יכול לומר שאין לזה דין ביאה. אז אלא מאי, ברור מהרמב"ם היו לומדים שלא, זו דרך לומר שזו כן ביאה. לא, לא, כי אם אתה אומר כך,

ר' יצחק: היה הרמב"ם אומר על שני הדברים,

ר' יואל אשר: כי זה לא נקרא בעילה הלכתית. כשהוא אומר "סופה שתחזור בתולה", נראה ששניהם מדברים על דבר מעשי. אצל קטנה הסיבה היא "שתחזור", ואצל גדולה עם קטן, כי קטן לא יכול להשיר שערות.

ר' יצחק: לא, זה לא נכון. גם ההלכה היא גם בהלכות איסורי ביאה. זה לא נקרא ביאה.

ר' יואל אשר: זה לא דבר נוסף. זה לא דבר נוסף, זה אותו הדבר. שתי ההלכות באותו דבר. יכול להיות שהסיבה למה "אין ביאתו ביאה" היא גם אותה סיבה,

ר' יצחק: כי הוא עדיין לא יכול לעשות ביאה ראויה. יש לנו חזקה כזו שמתחת לתשע

ר' יואל אשר: אין לו עדיין את הכוחות לעשות ביאה מלאה. ממילא "אין ביאתו ביאה" לגבי עניין איסורי ביאה, וגם בגלל זה הוא לא משיר שערות. הרמב"ם הקדוש לא אומר כלום ממה שאתה רוצה לומר, אבל הוא אומר ש"אין ביאתו ביאה" עושה את החילוק בין הקטנה והגדולה שקטן בא.

ר' יצחק: אותו דבר,

ר' יואל אשר: למה זו לא בעילה. או כאן הוא אומר דבר מעשי, "סופה שתחזור בתולה", או כאן הוא אומר דבר מעשי, כי קטן לא יכול לעשות בעילה. כך נראה לי הפשט,

ר' יצחק: זה פשט טוב יותר נראה לי. אוקיי.

ר' יואל אשר: הוא גם הבין כך.

ר' יצחק: הייתי מבין אותו כך... כן, כי הוא איתך שניכם אנשים שהם אנטי-למדות.

ר' יואל אשר: כלום לא עושה... אנטי-למדות? ר' משה קורע את עצמו שיש לו

ר' יצחק: פחד לעשות למדות.

ר' יואל אשר: צריך להיות למדן אמיתי כדי להבין. טוב, אמור הלאה.

ר' יצחק: טוב, אוכל, יודע מה? אמור את הפשט שלך.

סיכום המחלוקת

ר' יואל אשר: זה מאוד קשה, אני לא יודע. בוא פעם... לא, צריך כאן ליצור קטגוריה חדשה של משהו שלכאורה לאדם נורמלי נראה יותר ממוכת עץ, כי איבר של... כן, אני מתכוון שהייתה בעילה, הייתה רבוננו של עולם, היה מה שאנחנו יכולים... יש הלכה שנקראת לא בעילה. יש כזה... יש כזה עוד פחות ממוכת עץ.

ר' יצחק: דבר אחד, אין כאן חידוש. יש מפורש הלכה כזו. יש הלכה כזו למשל מיחא. מוכת עץ היא פגם מסוים, מילה מסוימת.

ר' יואל אשר: מיחא זה דבר אחר, כי זה לא...

ר' יצחק: יש דבר כזה, אם משהו נולד בלי בתולים למשל, אוקיי, או שהיא גדולה ונושרו בתוליה, יש כמה וכמה אופנים שאין בתולים ולא מוכת עץ. ומה שאתה אומר שקטגוריה שלישית מוכת עץ. זה חידוש, תן לי, זה דבר ברור שיש קטגוריה שלישית מוכת עץ. זה מום מסוים כמו, למרות שזו לא בעילה, זה לא פגם מוסרי, זה לא שום דבר רע, אבל זה כן משהו פגם גופני, תקרא לזה.

ר' יואל אשר: בוא נראה אחר כך, כשהרמב"ם מונה מוכת עץ, הוא מונה עוד אופנים שאינם ממש מוכת עץ. אבל נראה שתחת הגדר של מוכת עץ, נכנס כל מה שיצא ממוכת עץ.

המשמעות של ביאה ובתולים

ר' יצחק: אז אין כאן דבר של מקת עץ, שאינו מקת עץ. מקת עץ, משהו קרה. זה לא חייב להיות עם עץ, זה יכול להיות עם משהו אחר. אבל זו בדיוק הייתה מחלוקת רב ושמואל. ומקת עץ ובשר פירושו, שאין זה מקת עץ. אם יש ביאה, זו ביאה. ודרך אגב, ביאה, אפילו... שלא פורעת בתולים, הוא גם עושה אותה בעולה, כן? לעניין זה. נכון? היא עברה ביאה בלי שהבתולים יעלמו. זה עדיין יוצא, טוב מאוד. דין ביאה הוא דבר חשוב מאוד. כל עניין הבתולים הוא במובן מסוים רק סימן על הביאה.

ר' יואל אשר: חרשת החכמים תיקנו קידושין. ושוטה נראה כבר. אומר הרמב"ם, **אבל על שתיהן, לא תיקנו להם חכמים כתובה,** החכמים בכלל לא תיקנו את הכתובה. למה? **השוטה לא תיקנו לה נישואין כלל.** החכמים לא תיקנו שום נישואין לשוטה. חרשת כן, אבל שוטה, אומרים החכמים, אין זו מצווה לרחם על שוטה ולתת לה בעל, זה לא יועיל.

אצל חרשת, אבל אישה שהיא חרשת, אין זה לא לא... יש הלכה שהחכמים תיקנו נישואין, אבל למרות שתקנו נישואין, אבל **"לא תיקנו לה כתובה"**, הם אבל לא תיקנו כתובה.

הטעם מדוע החכמים לא תיקנו כתובה אצל חרשת

למה? תראה דבר יפה מאוד. מן התורה היא גם לא יכולה להתקדש. החכמים באו ואמרו שאנחנו לא רוצים שחרשת תישאר עכשיו לנצח לבד, ואחר כך זה יהיה הפקר, אנשים יבואו, היא תהיה הפקר לאנשים, וכדומה. לכן תיקנו שבעל יכול כן לקחת אותה, והם עשו קידושין דרבנן.

אבל הם יצרו את כל הקידושין, הם לא הוסיפו את המצווה הרגילה של כל הכתובות. נכון, כל הכתובות הם הוסיפו, זה "הם אמרו והם אמרו". כשהם עשו קידושין, הם לא הוסיפו את מה שכתובה תמיד באה איתו. למה? במחשבה גאונית. **"כדי שלא ימנעו ולא ישאו אותה"**. זה קשה למצוא שידוך לחרשת, וזה בכלל למה החכמים תיקנו, שהן לא יישארו לבד.

אז כתובה היא דבר קשה, הם עשו שיש עוד מוטיבציה לאנשים להתחתן איתה, כי חוסכים את הכתובה. כך יצרו לה... כאילו, עם כתובה, בקושי מחפשים כך, עם כתובה בטוח לא ימצא. ונראה שאנשים חשבו על זה. כלומר, בלי כתובה? אוקיי,

ר' יצחק: זה לא עולה לי, לכל היותר גט. לא-גט עולה, לא יכול. אני שומע.

המשמעות הרחבה יותר של "אין לה כתובה"

ולא רק כתובה אין לה, **"כשם שאין לה כתובה"**,

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם,

ר' יצחק: זה שהחכמים לא תיקנו כתובה, אני לא מתכוון לומר רק את המאה ומאתיים שצריך לתת כשמת, אלא אני מתכוון על כל הלכות כתובה. אנחנו נלמד מאוחר יותר שכתובה כוללת גם

ר' יואל אשר: איך אדם

ר' יצחק: צריך להתנהג עם אשתו כשהוא

ר' יואל אשר: התחתן.

קידושין מדרבנן: חרשת, שוטה, וחרש — חיובי כתובה ותנאי כתובה

הלכה: חרשת — אין לה כתובה ותנאי כתובה

ר' יואל אשר: הוא עושה מספיק דבר טוב שהוא מוציא אותה מבדידותה, אבל הכסף, האוכל, יצטרכו ההורים שלה או מי שצריך לדאוג לעצמו. אין לה מזונות. **"ולא תנאי מתנאי כתובה"**, כל הדברים שנלמד מאוחר יותר, שכשאדם מתחתן הוא נעשה מחויב

להיפך, זה שיש דבר כזה, אפשר לקרוא לזה עץ, קצת חידוש, התירוץ הוא שאפשר לקרוא לעץ מום מסוים כמו... למה קיבלת חבלה? הרי זה נקרא, מה לכן, אף אחד לא הכה אותך בבית הספר, זה היה תאונה. מה אעשה? אני עדיין משהו פחות חשוב כביכול.

אבל דבר שאין בו שום חסרון חשיבות, כי היה ילד בן שלוש שנים, או שהיא הייתה פחותה משלוש, לא משנה. או ילד פחות מתשע, היא הייתה פחותה משלוש,

ר' יואל אשר: כן. אוקיי, אומר הרמב"ם הלאה. בואו נכנס, נניח עכשיו את הדבר הזה בצד, אנחנו הולכים עכשיו גם לקטגוריות של נשים.

הלכות כתובות בתולה — קטגוריות של נשים

בתולה — אפילו בוגרת, סומא, אילוניית

ר' יצחק: כלומר, למי יש...

ר' יואל אשר: מהי הכתובה? אומר הרמב"ם, **בתולה, אין הבדל אם היא... אפילו אם היא כבר בוגרת, או סומא, אישה עיוורת, או אילוניית, אישה שאין לה סימני נשים, שלא יכולה להוליד ילדים, וכדומה, שכבר למדנו בפרק השני, כתובתה מאתיים.** כי היא בתולה,

ר' יצחק: אין הבדל. יכול להיות שטכנית היא לא בתולה, כי הרבה פעמים כשהיא כבר מבוגרת זה לא נקרא בתולה, וחלק מהחשיבות...

ר' יואל אשר: ואולי אצל אילוניית זה גם אותו דבר, שכיון שכל המערכת שלה שונה, אולי אין בתולים.

ר' יצחק: כן. וגם בכלל, כל החשיבות של בתולה היא שזו נערה טרייה חדשה מהחבילה. היא כבר בת עשרים וחמש, תעזוב אותי, כל הנושא שונה. וממילא,

ר' יואל אשר: כתובתה מאתיים. אה, יאמרו סומא, היא אין לה עיניים, היא עדיין הייתה אותו דבר. אבל עם זה... אני חושב,

ר' יצחק: זה לא בכלל בתולות, משהו טרי... כבר.

חרשת ושוטה — לא תיקנו להם חכמים כתובה

ר' יואל אשר: אבל החרשת והשוטה...

ר' יצחק: אה, הרמב"ם הולך כאילו על הרשימה שלו, הוא אומר בפרק ב' אילוניית זה דבר יפה, הוא הולך לחרשת ושוטה.

ר' יואל אשר: חרשת ושוטה, כבר למדנו, אין להן נישואין. בתורה אין להן קידושין ונישואין. אבל החכמים תיקנו נישואין אצל חרשת.

ר' יצחק: קודם כל,

ר' יואל אשר: שתיהן אין להן... אצל שתיהן... אנחנו מחזיקים עכשיו באמצע לימוד כתובה, אבל אני רוצה לתת את הרקע.

ר' יצחק: איי, הרמב"ם נכנס לתת את הרקע.

הרקע של חרשת ושוטה

כביכול אדם חדש.

ר' יצחק: הוא היה חרשת, אבל הפקחת אין לה בתולה משלה. בקיצור, כתובתה מאה, כי זו בעולה, כך אומר הפשט של זה, אבל אני מתכוון שזה פשט טוב. בנוי על זה שהכתובה הוא נעשה מחויב, כי למרות, אתה יכול לשאול שזה לא הוגן, אני התחתנתי איתך על מנת שתשלים לה כתובה, כן, אבל אין בעיה, אתה יכול לתת עכשיו, אתה פטור, אבל אתה רוצה להמשיך לחיות, עולה עליך החיוב הרגיל, שמי שחי עם אישה צריך כתובה.

הלכה: שוטה – אין תקנת נישואין כלל

דין פקח שנשא שוטה ונתפקחה

ר' יואל אשר: מה קורה אם מישוה לא הקשיב לחכמים וכן לקח שוטה? על זה לא כתוב, כי יכול להיות שזה מעולם לא היה קידושין אמיתיים.

ר' יצחק: מה?

ר' יואל אשר: שוטה? כן, הוא לא הקשיב לחכמים והוא

ר' יצחק: התחתן איתה.

ר' יואל אשר: כן, ו...

ר' יצחק: צריך להיות אותה הלכה.

ר' יואל אשר: לכאורה יאמרו, לא, שאתה צריך עכשיו לתת קידושין חדשים, כי לא היה קידושין עד עכשיו. חכמים לא תיקנו. ממילא, זו חתונה חדשה. חתונה חדשה היא כתובה. פשוט. הלאה, הרמב"ם אומר מאוד

ר' יצחק: ברור ששוטה... לא הזכיר רבינו דין פקח שנשא שוטה, כי לשוטה אין נישואין.

ר' יואל אשר: ממילא אם הוא יעשה חתונה,

ר' יצחק: זה יהיה עכשיו קודם חתונה.

ר' יואל אשר: נכון הוא בכלל אין שאלה, זה כמו תמיד כשאדם מתחתן עכשיו עם בעולה.

הלכה: נשא חרשת או שוטה וכתב לה מאה מנה – רצה להזיק נכסיו

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם הלאה. מה קורה במקרה כזה נשא חרשת או שוטה?

ר' יצחק: כלומר, עכשיו אפשר לומר שהוא לא צריך לתת בכלל כתובה. אבל מה הוא כן נתן?

ר' יואל אשר: כן, נשא חרשת או שוטה וכתב לה מאה מנה. הוא כתב כתובה, מאה מנה. מאה מנה אני מתכוון? מהמאות, מאה מנה. הוא כתב על דעת עצמו. הוא כתב מאה מנה, לא לנד מות סיים, הרבה יותר, כן. ואז, אל תגיד לי שכיון שחכמים לא תיקנו הוא נעשה פטור. אם הוא התחייב, הוא חייב. כמו כל פעם שאדם מתחייב משהו בקנין. למה? "נשא רצה להזיק נכסיו". אתה רוצה דווקא... זו לשון מעניינת. אתה לא מחויב, למה עשית את זה? כי אתה מאוד נדיב, אתה רוצה לתת את כספך לאישה.

בדברים שונים שנקרא חיובי כתובה, אין לו. אין לו חיוב לפרנס אותה, ולא הדברים האחרים שנקרא תנאי כתובה.

ר' יצחק: זה מעניין, כי זה לכאורה גם חלק מהתמריץ כביכול שזה כל כך זול להתחתן איתה.

ר' יואל אשר: "לא תיקנו לה כתובה" פירושו כל המצווה.

ר' יצחק: אני מבין מה אתה מתכוון לומר, קודם אמרת שאפשר לעשות זאת אחרת. הוא התחתן איתה,

ר' יואל אשר: הוא לא צריך לתת לה לאכול?

ר' יצחק: אתה הוספת מעשה שהאבא הולך לתת.

ר' יואל אשר: לא, יש קופה של צדקה. זה שאדם צריך לתת לאשתו הוא במקרה רגיל.

ר' יצחק: אני מבין, קופה של צדקה זה תמיד.

ר' יואל אשר: מי הולך להתחתן איתה? הקבצן של העיירה, כן?

הלכה: כנסה חרשת ונתפקחה – כתובתה מאה

ר' יואל אשר: כבר, אומר הרמב"ם, "וכשם שאין לה כתובה". אה, אומר הרמב"ם, מה קורה במקרה כזה? "אם כנסה חרשת", אדם הלך והוא תפס מצווה והוא

ר' יצחק: התחתן עם חרשת,

ר' יואל אשר: "ונתפקחה", למזלו היא נעשתה,

ר' יצחק: היא יכלה להתחיל לשמוע.

ר' יואל אשר: נו, עכשיו מה? הוא יכול לומר, "אני התחתנתי איתך כשהיית חרשת, זה היה רק כתובה מדרבנן, חתונה מדרבנן?" אבל עכשיו, ברגע שערכה עלה, היא מקבלת כן כתובה ותנאי כתובה. הוא נעשה מחויב אוטומטית, כי עכשיו זה נעשה כביכול קידושין דאורייתא. אני מתכוון מאוחר יותר נלמד יותר.

ר' יצחק: זה עדיין נושא אם זה דאורייתא.

ר' יואל אשר: העיקר, זה נעשה עכשיו קידושין ראויים. לא, אני אומר, כאן זה לא החכמים החזירו, אלא... ברגע שהחכמים אמרו שבכל קידושין דאורייתא יש כתובה,

דיון: למה היא מקבלת כתובה אם זה היה קידושין דרבנן?

ר' יצחק: זה קידושין דרבנן, אני מתכוון שקידושין דרבנן צריכים גם להיות עם כתובה אם יש דבר כזה, כמו קטנה וכדומה. המילים זה לא זה,

ר' יואל אשר: ההבדל הוא...

ר' יצחק: אני מתכוון שהמילים היו... אני אגיד לך דבר פשוט: הכתובה אדם נעשה מחויב רק כשמתחתן. כתובה מחויב כל יום מחדש. אם שכח יום אחד את הכתובה, צריך לעשות חדשה. אז נניח, אתמול היה פטור, היום, אם הוא רוצה להמשיך לחיות איתה, הוא צריך עכשיו לעשות כתובה. אוקיי, פשט טוב. ולכן מתאים כתובתה מאה.

ר' יואל אשר: כמה הכתובה? הכתובה היא אבל מאה, כי היא בעולה. ממי היא בעולה? מהבעל שלקח אותה. אבל רק עכשיו היא

האישה, היי, אתה נעשית לא שוטה? אתה נעשית בריא? עכשיו תן את הכסף. זו ההלכה, **אין לנושיהם מלאים כלום**,

ר' יצחק: לנשים אין טענות של כתובה. אבל,

ר' יואל אשר: אז רק מה אז? יותר מזה, יותר מזה, אומר הוא, הרמב"ם בעצם, זה ש"נשאו נשים" פירושו שהוא אמר לכל אחד שהוא... באמת זה לא היה חתונה, כי חרש שוטה אין לא חתונה. אלא מה אז? הוא נעשה בריא. מה קורה עכשיו? אז כך, **"רצו לקיימן אחר שהבריא"**, אם הוא יחזיק אותן הלאה, הוא צריך לכאורה קידושין חדשים, לא? בוודאי. כי **"רצו לקיימן אחר שהבריא"** פירושו הוא

ר' יצחק: רוצה עכשיו לעשות נישואין.

ר' יואל אשר: עכשיו בלי להסתכל מה היה עד עכשיו, מתחילה עכשיו הלכה חדשה. מה זה עכשיו? זה עכשיו אדם בריא שמתחתן עם בעולה בריאה. אז **"יש לה כתובה מנה"**, כמו כל בעולה, בעלמא.

הלכה: בית דין שהשיאו החרש – נוטלת כל מה שכתבו לה

ר' יואל אשר: **"ואם בית דין הן שהשיאו החרש"**, אבל אם יש מקרה שבית הדין... כמו שבית הדין מטפל בחרשת, רואים שבית הדין מטפל

ר' יצחק: גם בחרש.

ר' יואל אשר: לא שוטה, אבל חרש כן. אם בית הדין אמר שאנחנו עושים שזה ייקרא... זה מעניין, זה לא קידושין אוטומטיים, אחרת מחרשת. מה תמיד כשאדם מתחתן עם חרשת, חכמים תיקנו תקנה. כאן נראה שרק אם בית הדין מעורב?

דיון: למה בית הדין צריך להתערב אצל חרש?

ר' יצחק: לא, לא, כי תראה הלאה, כי הם כתבו כתובה. מהי הכתובה? הכתובה, איך אתה יכול לעשות לבד אולי?

ר' יואל אשר: כי יש תקנה.

ר' יצחק: אבל כתובה, איך אתה יכול? הפשט הוא, בית הדין, בדרך כלל אמרו שחרש למשל לא צריך לתת כתובה, אולי? אין לו בכלל כתובה, אני לא יודע מה הוא צריך. אבל בית הדין עוסקים בתקנת החרשים, והם עשו חתונה לאדם הזה. אף אישה לא רצתה להתחתן בלי כתובה. אמרו, יודעת מה, הוא ייתן לך כתובה על נכסיו, והם יהיו כאפוטרופוסים,

תרגום לעברית

ר' יואל אשר: משהו כזה. אה, טוב מאוד. בית דין...

ר' יצחק: בית דין הולכים להוציא ממנו. הוא לא יודע. איך יש לו כסף? הוא ירש מסבו. מה ההבדל? משהו כזה.

ר' יואל אשר: אז נוטלת כל מה שכתבו לה בית דין. אבל כנראה כאן החידוש הוא, שאפילו אם הוא נעשה מאוחר יותר נתפקח, הוא לא יכול לומר מעולם לא רציתי, כי בית הדין עשה זאת לטובתך כשעדיין היית שוטה. עכשיו אתה באמת חכם, תירגע, וכיוונו

דיון: למה הלשון "רצה להזיק נכסיו"?

ר' יצחק: "רצה להזיק" לא אומר שהכוונה שלך היא להזיק,

ר' יואל אשר: אלא זה מעניין שנתתי לו כזה שלילי... הייתי אומר, אוקיי, כי הוא רחמן גדול, הוא יהודי מתוק מאוד,

ר' יצחק: הוא רוצה לתמוך ולעשות אישה. לא, אבל מה שזה אומר,

ר' יואל אשר: הנכסים שלך אתה יכול לשלם. אפילו אם אין לך שום כוונה טובה, סתם משוגע שנותן כסף, אבל אם התחייבת, התחייבת.

ר' יצחק: הוא מתכוון שזה הכסף שלך, אתה יכול לעשות עם זה מה שאתה רוצה.

ר' יואל אשר: "תעשה לעצמך רע", לא היית צריך לתת.

ר' יצחק: אולי אכן ה"סיבה" שלך היא כי אתה אוהב אותה מאוד, זה לא המילה. או "מה שלא יהיה", יש לו חשבון אחר למה. אני לא יודע למה. העיקר שאדם, זה כמו "מתנה על מה שכתוב בתורה", אין דין על דברים. אתה רוצה לתת את הכסף שלך, אנחנו לא הולכים לעצור אותך. "אין בעיה". איי, אני צריך לתת את המאה מנה לר' איציק? אבל אני לא מחזיק בזה. הוא יתן את המאה מנה לישיבה שלנו. אוקיי,

ר' יואל אשר: אל תפחד, לכל שוטה יש כבר איזה רבי שהתיישב לקחת את כל הכסף ממנו.

ר' יואל אשר: כן, לא, זה לא ניתן. לכאורה יהיה אפילו דין שבית הדין יתבע ממנה,

ר' יצחק: כמו תמיד. כן, הוא יש לו כבר שטר.

ר' יואל אשר: מה השאלה? זו חרשת, אבל יעשה משהו, כמו כל חרשת, "פתח פיך לאלם". על זה נאמר "פתח פיך לאלם".

דיון: מה החידוש של הדין הזה?

ר' יואל אשר: כבר, אומר הרמב"ם הלאה. מה החידוש של זה? למה זה צריך לעמוד? לכאורה זה דין תמיד. משהו עושה קנין,

ר' יצחק: הוא נותן כן לשוטה. אני כבר אמרתי שהמקרים נגד זה. ואחר כך, זה פשוט, אני מסכים שזה פשוט, וזה כך הדין.

ר' יואל אשר: אני כבר דברים פשוטים, כן.

הלכה: חרש או שוטה שנשא פקחת ונתפקח – רצו לקיימן אחר שהבריא

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם הלאה, מה קורה במקרה כזה? רואים שדיברנו על אדם בריא שלוקח אישה שהיא חרשת או שוטה. מה קורה כשחרש או שוטה, הבעל הוא חרש או שוטה, **שנשאה נשם פקחה**,

ר' יצחק: הוא לקח אישה בריאה.

ר' יואל אשר: ועכשיו, הוא נעשה חכם, הוא נעשה בריא, או הוא נעשה לא שוטה, או הוא נעשה לא חרש. ועכשיו, הוא לא כתב שום כתובה, כן? אי אפשר לחייב חרש כלום. ועכשיו, אומרת

הכלל: חכמים לא עושים תקנות שלא עוזרות

ר' יצחק: על כל פנים, הנקודה כאן היא כלל חשוב מאוד: חכמים לא עושים תקנות שלא עוזרות גם אחרי התקנה. חכמים של היום יש להם מנהג שהם עושים מחאה או משהו. מחאה זה לא עניין. התורה יכולה לעשות דברים אפילו אם זה לא עוזר. כך הדין, מה אני יכול לעשות?

כל הנקודה של חכמים, בדרכים שדיברנו עליהן לפני השיעור שאולי חרש שונה היום, אתה רואה שחכמים עצמם היו שונים, כי התורה על פי דין חרש הוא כלום. כן יש עצה לתת משהו שיהיו קידושין דרבנן, אבל אם דבר שחכמים לא יכולים לעזור, חכמים צריכים לדעת זאת, שלא יעשו זאת. לא לתקן דבר שאחרי התקנה גם לא עוזר.

האם השתנה המצב של שוטים עם הזמן

ר' יואל אשר: צריך לדעת, זה לא יכול להספיק. יכול להיות שדברים פשוט נעשו טובים יותר, שבזמנים של חכמים כבר חרשים, וחרשים היו קצת יותר... היום אנחנו יודעים שאפשר ללמד חרשים. יכול להיות שמהמקרא עד הגמרא כבר היה גם התקדמות. אז לפי זה יכול להיות ששוטה שעזרו לו הרבה, לא אומר שום כלל של אין אדם דר עם נחש בכפיפה.

ר' יצחק: צריך לדעת את המציאות.

ר' יואל אשר: אבל זה מאוד מעניין.

ר' יצחק: יש הרבה שוטים שהם גם נחש בכפיפה.

דיון: האם יש איסור להתחתן עם שוטה

ר' יואל אשר: אם משהו, למשל, אדם שגר עם אישה שוטה, שום איסור לא יהיה לכאורה, כי לא נאמר אסור. רק נאמר, בית דין לא עושה זאת. לא נאמר אסור. אז, זה לא כמו... לא אומרים כמו ש...

ר' יצחק: מאחר שלא שייך שם קידושין, זה יהיה כמו שהרמב"ם אומר, לא תקדש לא יהיה, כי...

ר' יואל אשר: על מה אתה מדבר עכשיו? אני אומר שלא ראינו כאן שאדם רגיל שמתחתן למשל עם אישה שוטה, שיהיה איסור. נראה שחכמים לא תיקנו, אבל לא נאמר שאדם, לא כתוב שלא יעשה כן.

שואל אני שהוא לא יכול לתת לה קידושין, כי קידושין לא חל עליה. לא כתוב שאסור. מחשבים כן, יכול להיות שחכמים כמו שמעלים מעין, ואני לא אומר לך כלום. כי לא תהיה כדי שזה לכאורה לא. יכול להיות שזה סוג של שתיקה. כן.

ר' יצחק: אני אומר שלא צריך. אה, אני חכם? אני אומר שלא צריך.

ר' יואל אשר: אף אחד לא יתחתן עם שוטה. היה צריך לכתוב דבר כזה.

ר' יצחק: לא צריך לכתוב, צריך להיות שוטה.

ר' יואל אשר: צריך לכתוב. לפעמים, מי שמתחתן איתה הרי גם אם יש סיבה, זה יכול רק להיות דין.

לטובתך, והוא חייב לכבד זאת. כאן טמון חידוש גדול, כן, כי הרי הוא מקבל עכשיו לכאורה בעלות אוטומטית על נכסיו.

ר' יצחק: בסדר, אבל הם לא התחייבו. אבל הם לא התחייבו,

ר' יואל אשר: הוא כבר היה מחויב.

ר' יצחק: אני לא יודע אם הוא יכול לומר לא רציתי.

ר' יואל אשר: לא, נוטלת, נראה שהיא כבר מוחזקת בזה, או שיש לה כבר זכות בזה, הוא לא יכול לעשות זאת. כן, יכול להיות.

הלכה: שוטה – אין בית דין משיאין אותו, שלא תיקנו לו חכמים נישואין כלל

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, עכשיו ראית שבית דין מתערב לעשות חתונה לחרש, אבל שוטה לעולם לא עושים זאת.

ר' יצחק: שוטה רואים שבית הדין יכול אפילו באופן אישי להתערב כך, לתת כתובות אפילו.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, "אבל השוטה אין בית דין משיאין אותו". למה? "שלא תיקנו לו חכמים נישואין כלל".

במקום שאין תקנת חכמים עומדת, לא תיקנו לו נישואין. פירוש, חכמים התעסקו בחרש ובחרשות, כי זה לא יפה, הם יכולים להיות נשואים, זה לא כל כך רע כמו שוטה. אמרו חכמים שאם בית הדין מעריך

ר' יצחק: שזה מתאים, צריך לעשות להם חתונה.

ר' יואל אשר: האם תמיד צריך להיות בית דין או לא? לא כל כך ברור. נראה שבחרשת יש אוטומטית תמיד קידושין מדרבנן אם מקדשים חרשת,

ר' יצחק: ובית הדין של המקום יכולים לשבת ולעשות חתונה.

ר' יואל אשר: אבל שוטה, קודם כל, בית הדין לא עשה באופן כללי תקנה כזו, אבל עכשיו הוא מדבר אפילו באופן פרטי, לעולם לא תלך ותעשה חתונה לשוטה ועוד תיתן כתובה. למה? כי זה לא יעזור, זה הדבר. חכמים מתקנים בעיות שאחרי שמתקנים אותן, הן מתוקנות. בסדר, אין קידושין, אנחנו רוצים שיהיו קידושין, ניתן חליצה. אבל נעשה חתונה לשוטה,

ר' יואל אשר: היא לא תהיה נשואה. הם מסבירים שחרשות רוצות אותנו, הסיבה שחכמים תיקנו קידושין לחרשות היא כדי שיוכלו להביא ילדים. אני זוכר שצריך להגן עליה, אולי רק על קטנה שהיא יתומה. אבל שוטה, אומר הרמב"ם, שהגמרא אומרת...

הלכות אישות – דין שוטה וקטן**המשך דין שוטה – המשל של "אין אדם דר עם נחש בכפיפה"**

ר' יואל אשר: זה לא אומר שבהכרח שוטה הוא נחש, אבל זה אומר שכמו שאתה לא יכול לעמוד בהגיון עם נחש. כשנחש בא לנשוך אותך, אתה לא יכול לומר, תראה, תן לי להסביר לך, בוא נעשה עסקה. זה העניין עם שוטה. עם שוטה אי אפשר לדבר עם משהו. כשהוא יהיה רעב הוא ינשוך.

ר' יצחק: אני חושב שאם ירצה ה', כשמישיח יבוא והאלה יהיה להם שכל, רוב האנשים היום יקבלו דין שוטה. הכל יחסי. שוטה פירושו שאין לו כל כך שכל שיש לאנשים רגילים. היום שכל העולם משוגע, אתה אומר שהיום יש פחות שוטים? אולי להיפך.

היום כל אחד כל כך טיפש, שאתה יודע מה ההבדל של שוטה ממנו? הוא צריך להיות ממש ממש שוטה גדול כדי לקבל דין שוטה. אבל כשכל העולם יהיה חכם, יקראו אפילו לאדם כמונו שוטים.

ר' יואל אשר: זה לא כל כך פשוט.

ר' יצחק: זה הרי רבי שמעון בר יוחאי אמר שהוא הולך לפטור את כל העולם, כי הוא הולך לומר שהם שיכורים. כי יחסית אליו הם כולם שיכורים, שוטים.

ר' יואל אשר: אתה מבין? בסדר, צריך לראות, צריך ללמוד הלכות שוטה.

ר' יצחק: אני אומר לך את ההלכה, מה מפריע לך בהלכה שלי?

ר' יואל אשר: צריך לעיין בשוטה. לא, כי נראה לי ששוטה לא אומר שאין לו שכל. שוטה פירושו שהוא עושה דברים משונים, הוא משוגע, פרוע, משוגע, דבר כזה.

ר' יצחק: לא, לא, לא, אני לא מסתכל אחרי. רבי יצחק, שוטה פירושו מי שאין לו דעת? כן, מטורף יכול להיות בעל דעת גדול. הוא רק רואה שעושים, כי האנשים האחרים כל כך טיפשים. כן, אין הבדל. לא, אני לא מתכוון לזה.

ר' יואל אשר: כל שוטה חושב שהוא החכם היחיד בכל העולם הוא שוטה.

ר' יצחק: אבל בעיה, בגלל זה אני אומר שזה באמת יחסי. לא, אבל שוטה פירושו שהוא לא מבין. בסדר, בוא לא נכנס לזה. בסדר, רגע כבר.

הלכה ד' – דין קטן

ר' יואל אשר: בוא כבר ניתן דרמה. אה, היה כבר קטן? קטן.

ר' יצחק: אה. כלומר, עכשיו בא דרמה על המפות. חרש, כבר לא דיברנו. מה קורה עם קטן?

דברי הרמב"ם

ר' יואל אשר: כן, למדתי שעל קטן לא שייך קידושין. קטן לא יכול לקדש, שונה מקטנה שהאב יכול לקבל. לקטן אין דרך עם האב, וגם מדרבנן אפשר לעשות דבר שנקרא מאמר, שכבר למדנו עליו. אם אין אב, אפשר מדרבנן קידושין.

אז הרמב"ם מנסה להסביר, מה ההבדל בין קטן לקטן? קטן לא יכול לקדש, בעצם קטנה גם לא יכולה לקבל קדושה, יש רק לאב כבעלים. אז כך.

למה חכמים לא תיקנו נישואין לקטן

ר' יצחק: וכן הקטן לא תיקנו חכמים נישואין. אבל הגשמיות של חכמים, אם חכמים יכולים כן לעשות, למה לא עשו זאת לקטן?

ר' יצחק: שוטה אין לו את זה.

ר' יואל אשר: יכול להיות שחכמים לא תיקנו קידושין, שום קידושין לגיטימיים, אבל זה כזה, אם הוא רוצה לגור עם שוטה...

ר' יצחק: לא, לא, אני לא מסכים.

ר' יואל אשר: כאן עד, הרוב.

ר' יצחק: הרוב... אני לא מסכים.

ר' יואל אשר: אני לא מסכים. כן.

ר' יצחק: אני לא מסכים. אני לא מסכים. אני לא מסכים. אני לא מסכים. אני לא מסכים. האם עובר? אז זה אומר מאוד יפה. עובר, אסור להתחתן עם שוטה, כי זה אין עומדות הקידושין. לא הולכים קידושין, אסור להתחתן עם שוטה.

ר' יואל אשר: אף אחד לא יעשה זאת.

ר' יצחק: זה גם שטות גדולה. לא, כחובת קהל, הוא לא עושה זאת, לא צריך לכתוב שום קורה. זה גם שטות גדולה.

ר' יואל אשר: שוטה הוא שוטה.

ר' יצחק: גם לי נעשה כבר... תפסיק להיות כל כך מרחם. מהאנשים המרחמים יוצאים שוטים. שוטים סופיים גם. איך יש שוטים? יש מספיק שוטים.

ר' יואל אשר: צריך עוד יותר. רואים מהעובדה שהעולם מלא בשוטים, כי כן עשו חתונה לשוטים. לא אותם שוטים. אותם שוטים זה שושבינים.

ר' יצחק: לא, לא רואים. לא נאמר בשום מקום לשון לא ישראל.

ר' יואל אשר: כי קידושין. אבל הרי חכמים, אבל אתה רואה, הרי מתייחד. תקשיב, תקשיב.

ר' יצחק: אין בית דין משיאין אותם, לא עושים זאת, אסור לעשות זאת.

ר' יואל אשר: אסור לעשות זאת.

ר' יצחק: אסור. אין כתיבה.

ר' יואל אשר: אם אתה עושה בעצמך, הוא לא עשה מצווה, איסור אין. אני מדבר על פיקח או פיקח.

ר' יצחק: או פיקח וחרש. אסור, אסור, אסור, לא לעשות זאת. זה איסור גדול. אסור. הלו, יש לך שטות? אני שותק לשניים. מי שיש לו שאלה למעשה, ר' יצחק אומר לו להחמיר, אבל אפשר להתקשר. לא, אין שום כולא.

הגדר של שוטה – מה זה אומר "שוטה"

ר' יואל אשר: אני לא מדבר על שוטה.

ר' יצחק: שוטה פירושו מישהו שהוא באמת שוטה. לא ראיתי עכשיו הלכות שעושות מישהו לשוטה. איך מדבר הרמב"ם? איך הרמב"ם מאריך על שוטה? אפשר לראות בעצמך מי הוא שוטה. בגמרא יש אריכות, אתה לא שוטה. אריכות? אני רוצה בגמרא. נתתי שם. שוטה הוא מי שאין לו שכל.

ר' יואל אשר: כמה שכל? מי שלא זרח עליו אור השכל.

ר' יצחק: "ובדקוהו נשא ויודע שהביא סימנים".

ר' יואל אשר: כי אם לא לא יהיו קידושין, לא מדאורייתא ולא מדרבנן. מי שהוא ספק קטן...

ר' יצחק: יש חזקה, כמו שלמדנו בהלכות בר מצווה.

ר' יואל אשר: כמו שהרמב"ם אומר.

ר' יצחק: על כל דבר יש בודקין אותו, אז עדיין אין.

ר' יואל אשר: יכול, כי הוא הולך לעשות בזה אשת איש.

דיון: מה פירוש "אין משיאין את הנער"

ר' יצחק: מעניין שהוא עשה איזו הלכה שצריך לבדוק. אני לא יודע למה. לא נוגע לזמנים של היום, כי בדרך כלל אנשים לא מתחתנים בגיל שנים עשרה.

ר' יואל אשר: שלוש עשרה. יכול להיות שאין משיאין זה לשון כזו לכתחילה. פירוש שני... החתונה תיקרא חתונה, אולי אתה צודק כמו איזו חזקה. אין משיאין זה נער נשמע כמו המלצה, שרוב... הלכה למסדר קידושין. המסדר קידושין לא ישיא.

ר' יצחק: משיאין פירוש האב אולי. אני לא יודע משיא.

ר' יואל אשר: מה הפשט באמת? למה לא לומר שצריך להסתמך על ה... כך כתוב.

ר' יצחק: בגמרא כתוב שבדקים לקידושין ולגירושין ולחליצין למעונים. יש דברים שצריך לבדוק. כך משמע בגמרא?

ר' יואל אשר: יכול לעבור למעשה יוצא עצמין, דבר קשה.

ר' יצחק: מה זה אומר? גמרא. אה, אז מה? מי שמשיא איש לבנו קטן. אבל שם קטן פירוש קטן ממש, או קטן זה קצת קטן מדי?

ר' יואל אשר: הוא שואל.

ר' יצחק: זה אומר מעשה סמוך לפרקה.

ר' יואל אשר: הוא אומר שבוק תנא, אם הוא צעיר זה לא עוולה, ממילא לא צריך לבדוק. אבל קטן נראה שיש איזה עניין של זנות, משהו לתת לילד לשחק עם קטינה.

הלכות אישות — קטן שהגדיל, גר שנתגיר, וטענת בתולים

הלכה ז' (המשך) — קטן בן תשע שנים ויום אחד שנשא אשה

ר' יואל אשר: ממילא צריך לוודא שזה באמת גאולה.

ר' יצחק: אבל יש חזקות על חזקות ודברים כאלה.

תרגום לעברית

ר' יואל אשר: לא, למה לחשוך בחזקות?

ר' יצחק: נראה שזה חשוב. קידושין הוא דבר חמור. כך זה.

ר' יואל אשר: האם בטוח שזה דבר חמור? הרי יוצא מזה אשת איש וכדומה.

ר' יצחק: לא. עכשיו כך, קטן... כן.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם כך: קטן, חכמים לא תיקנו נישואין, שונה מחירוש. למה? סוף כל סוף, בוא נגיד, רגע קצת, זה הולך עוד קצת להיות נישואין ראויים מדאורייתא.

ר' יצחק: חכמים לא רצו ללכת עם דברים שאין צורך. כלומר, חרש, אם חכמים לא תיקנו את נישואיו.

ר' יואל אשר: הוא ישאר לנצח לבד, וזה יהיה אבסורד. קטן יחכה קצת, והוא יהיה גדול.

ר' יצחק: אז, לחרש יש מחלה שלא מתרפאת, לקטן יש אז מחלה שמתרפאת עם הזמן. אם כך.

למה קטנה יתומה כן

ר' יואל אשר: למה קטנה כן? "תיקנו" פירוש כשאין אב. אז, כשקטנה שהיא לבד, נגיד קטנה יתומה, חכמים גם תיקנו אז נישואין. זה לא נישואין מדאורייתא, כי היא לא יכולה לקבל קידושין.

ר' יצחק: אבל מדרבנן נישואין.

ר' יואל אשר: ואחר כך היא יכולה למאן, היא יכולה לצאת עם מיאון, כמו שהרמב"ם הסביר בפרק ב'. אומר הרמב"ם, לכאורה, לקטנה יש גם אותו טיעון, "אף על פי שהיא באה לידי נישואין גמורין", עוד קצת היא תוכל לעשות נישואין ראויים.

אומר הרמב"ם, חכמים תיקנו זאת "כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר". כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר. פירוש, כי היא יתומה והיא קטנה, היא הכי פגיעה, וחוטפים יכולים לחטוף אותה. אמרו חכמים שאפשר לקחת מגן, בעל שיהיה לה.

ר' יצחק: לקחת ולשמור עליה.

ר' יואל אשר: זה לא עשו לחרשת.

ר' יצחק: כי חרשת היא גדולה.

ר' יואל אשר: יש לה בעיה אחרת.

ר' יצחק: יש לה אמא, אבא, זו לא הבעיה. אני חושב שנראה שהקטנה היא ספציפית כי היא יתומה יש לה בעיה. כלומר, קטנה רגילה לא מתחתנת. כן, למדנו, אב לא יקדש את בתו הקטנה. למה? יש לה אב, יש לה משפחה.

הקטנה נבוכה, כשהיא תהיה בלי קידושין, היא תהיה ילדה הפקר, ואף אחד לא ייקח קייר ממנה. אז, זה דווקא חסרון שיש ליתומה ש...

ר' יואל אשר: גורם לתקנה.

ר' יצחק: מה שאין כן בקטן.

ר' יואל אשר: אין חשש של מנהג הפקר. אומר הרמב"ם, "ואין משיאין את הנער עד שבדקין אותו ויודע שהביא סימנים". ממילא, בקטנה, מהסיבה אולי לא צריך לבדוק כל כך חזק. אין איסור על לקדש, כי לכל היותר יהיה רק קידושין דרבנן.

אבל מאחר שבקטן בכלל אין תקנה של קידושין, אז כשמישהו עושה חתונה עם מי שנראה עדיין צעיר, ואתה לא יודע בוודאות אם יש לו כבר סימנים או לא.

כי היתה גויה עד עכשיו, וגם כי יש לה בעל. אז כתובתה מנה. למה כתוב "שעל מנת כן קיימה"?

ר' יצחק: זה אומר, הוא לא יכול להתקיים בלי כתובה, מאוד פשוט.

ר' יואל אשר: לא, אני מתכוון הוא מתכוון לומר שאף על פי שכשהיתה להם חתונה הם עדיין היו גויים, לא התחייבו בשום כתובה. אבל עכשיו כשהוא מקיים, זה כמו קידושין חדשים.

ר' יצחק: כמו שלמדנו, שאיך זה נקרא, שכתובה היא כל הזמן...

ר' יואל אשר: כמו שאתה אומר, כתובה תמיד מתחייבת, החיוב תמיד עולה מחדש. נו, כאן אפשר לומר אחרת. כאן אפשר לומר שהקיום, זה הקידושין החדשים.

דיון: האם צריך לעשות קידושין חדשים?

ר' יואל אשר: השאלה היא, כשכתוב "וקיימה", ועדיין לא היה לנו בהירות, האם זה אומר שצריך לעשות קידושין, צריך לתת קידושין חדשים, או לא? לכאורה כן, קידושין עם ברכת... עם כל הברכות, עם כל הדברים. המנהג פנים כאן נראה שהמילה היא...

ר' יצחק: שכאשר גר וגורת היו להם חתונה בחתונה, עושים את זה חדש לגמרי, עושים אפילו פרישות, כך כתוב בגמרא שצריך לעשות, כדי להבחין בין זרע בקדושה ולא בקדושה. הפוסקים אחרונים אומרים שצריך לעשות חופה וקידושין חדשים. באף ראשון לא כתוב ההלכה הזו שבדקתי. אתה יכול לומר שפשוט שצריך, אתה יכול גם לומר שפשוט שלא צריך, כי לקידושין יש משמעות. קידושין אומר שמייחדים. בוודאי, זה קנין עם הכל, אבל הוא מקיים. רואים שלא כתוב ברמב"ם שהוא עשה קידושין חדשים, אז לא מתחילה השאלה. הוא אומר "על מנת כן קיימה", פשוט, אולי זה אומר ביאת... איך זה נקרא, קידושי ביאה, ווטאבר, אני לא יודע. הוא אומר מאיזה מפרש ש... אם הוא חי איתה, פשוט הוא רע, הוא מבלבל את זה. יוצא שזה קידושי ביאה. אני לא יודע.

ר' יואל אשר: אני לא יכול לומר שזה תלמוד זנות.

ר' יצחק: כמו החזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות.

ר' יואל אשר: ובכלל, מה שנראה כאן, המילה של הלכה זו היא לכאורה, שכתובה, בדרך כלל אדם היה אומר שכתובה הולכת על הנישואין הראשונים, כשבפעם הראשונה הוא נשא. ממילא, הוא התחיל כקטן הוא פטור, הוא התחיל כגוי הוא פטור. אומרים שלא, מאימתי אתם מתחילים להיות זוג אמיתי, בואו לא נכניס את המילה כן קידושין חדשים לא, מאימתי אתם זוג הלכתי אמיתי, כי אתם כבר עכשיו יהודים או גדולים, יש חיוב כתובה עם הקיום הזה.

ר' יצחק: זו הנקודה. טוב מאוד.

סיכום — מי יש לו מנה

ר' יצחק: עד כאן קוראים לנו מי יש לו מנה. בואו נחזור. זה הכל הלכות על מי יש לו כתובה. זה נכנס קצת לפרטים, אנשים מסוימים שהחכמים תיקנו מנה. בעצם נכנס גם ההקשר של הפרק, זה מי יש לו מנה ומי יש לו מאתיים? כל אלה עם תקנות יש להם מנה. זה משהו כמו עוד רשימה, שלמדנו רשימה של מי יש לו מנה,

ר' יואל אשר: הלאה. יכול להיות שהמילה מסיון מתכוונת כשהוא כבר מספיק עצמאי, והוא הולך לבד והוא נותן קידושין, אתה צודק.

ר' יצחק: אבל כשהוא כבר אין מסדר קידושין כאן, כן.

ר' יואל אשר: מסיון מתכוון להורים.

ר' יצחק: לוקחים כאן, ווטאבר.

ר' יואל אשר: העושים, העושים עושים. כן. כתוב בהמשך, קטן, אפילו בן תשעה שנים ויום אחד, אפילו הוא כבר בן תשעה שנים ויום אחד, זה אומר, למדנו קודם שביאה, הוא כבר יכול לעשות ביאה. שנשא אשה אין לו כתובה. אין לך כתובה, גם אם אין לך קידושין דאורייתא.

ר' יצחק: אין לה תוקף. עיקר הכתובה עדיין אין לה תוקף.

ר' יואל אשר: אין לה תוקף. אין קידושין, כן, היא לא נעשית אשתו.

ר' יצחק: אמת, אבל והם הגדיל.

ר' יואל אשר: וקיים מאחר שהגדיל. הוא התבגר והוא קידש אותה שוב. הוא מחזיק אותה כאישה. יש לו עיקר כתובה, יש לה עיקר הכתובה. זה אומר כן הכתובה. אבל לא תנאי הכתובה. כאן יש שתי גרסאות ברמב"ם.

ר' יצחק: למה לא תנאי הכתובה?

ר' יואל אשר: ברמב"ם המודפס האחר כתוב כאן יש לו עיקר כתובה מנה.

ר' יצחק: הוא כבר הולך לומר שזה מנה.

ר' יואל אשר: לא, לא, לא. הוא לא אומר, לא.

ר' יצחק: אבל הוא אומר וכן.

ר' יואל אשר: רגע. אז יש מי שאומרים שיש לו עיקר כתובה מתכוון שהרמב"ם אומר, לא, יש לו עיקר כתובה, אם היא בתולה. אם היא בתולה אז מאתיים, אם היא לא בתולה אז מאה. אבל כתובה מתכוון לא לתוספת הכתובה.

דיון: האם היא בתולה או בעולה?

ר' יצחק: הרי הוא כבר בעל בתור קטן כנראה, או אולי לא? אולי לא, אולי לא.

ר' יואל אשר: הרי הוא כבר היה בן תשע שנים, אז זה אומר שהוא כבר יכול לעשות... הוא כבר יכול להוציא בתולים.

ר' יצחק: הלאה, בגלל זה היא בעולה, מקבלת היא כתובה מנה, לא? כך חשבתי. אבל לא כתוב ברמב"ם. נגיד לא כתוב. אני אומר בעצמי שזה מנה, לא? כמו כל פעם שלמדנו. תראה, תראה שהרמב"ם אומר "וכן", תמשיך את ההלכה אצל הקודם.

הלכה זו (המשך) — גר שנתגייר הוא ואשתו

ר' יואל אשר: "וכן גר שנתגייר הוא ואשתו כתובתה מנה שעל מנת כן קיימה". מה זה אומר? גר שנתגייר הוא ואשתו, שניהם התגיירו, זוג של גויים שניהם התגיירו, כן? והיא כבר לא בתולה

ועכשיו יש עוד. חרש ושוטה יש לו מנה, קטנה יש לה מנה, קטן שהגדיל יש לו מנה, גר שנתגייר יש לו מנה, וכו'.

הלכה ח' — טענת בתולים

ר' יצחק: עכשיו אפשר ללמוד על מה שקורה כשאותו אחד טוען שהיא מנה אחת. אף על פי שהוא אמר שהיא בתולה.

ר' יואל אשר: אבל היא לא. כן, כבר. עכשיו אנחנו הולכים ללמוד כשיש ויכוח על טענת הבתולים. עד עכשיו למדנו כשלמדנו סתם את עצם ההלכות. כאן אנחנו הולכים כך: **"כל בתולה שכתובתה מאתיים"**, כל בתולה שאנחנו יודעים כבר את ההלכה שכתובתה מאתיים, **"יש לה טענת בתולים"**. אני מתכוון, כשהרמב"ם אומר כאן **"יש לה"**, הוא מתכוון כל הזמן **"יש עליה"** או **"כנגדה"**. הבעל יש לו עליה... **"יש עליה טענת בתולים"**. זה זמני, **"יש לה"** מתכוון כאילו היא הולכת...

ר' יצחק: שפת ההלכה כבר יש לה כלל ישן שזה לא הולך עם, יש דבר נחלץ בקיצור.

ר' יואל אשר: השפה היא שלבעל יש טענת בתולים.

ר' יצחק: שהוא יכול לומר.

ר' יואל אשר: שהסיבה שאני מחויב בכתובתה מאתיים היא רק כי את בתולה. אבל אני לא מצאתי בתולים, ממילא אני לא רוצה לתת לך מאתיים. **"וכל שכתובתה מנה או שלא תקנו לה חכמים כתובה"**, וכל אחת שהכתובה היא מנה, כי יש לנו סימן שהיא כבר לא בתולה, או אחת מהפגמים שחישבנו, חרשת וכדומה, שהחכמים לא תיקנו כתובה.

ר' יצחק: **"אין לה טענת בתולים"**.

ר' יואל אשר: כי זה לא רלוונטי.

ר' יצחק: זה לא רלוונטי.

הלכה ח' (המשך) — המתייחד עם ארוסתו

ר' יצחק: ועוד אחת שאין לה טענת בתולים.

ר' יואל אשר: מביא הרמב"ם עוד הלכה, **"והמתייחד עם ארוסתו קודם נישואין"**. אני מתכוון שמתייחד כאן מתכוון הוא גר איתה, לא שהוא ביחוד.

ר' יצחק: בוודאי מתכוון יחוד.

ר' יואל אשר: לא שהוא יוצא איתה.

ר' יצחק: כן, כן, בוודאי, יחוד הראוי לביאה.

ר' יואל אשר: אה לא, לא, לא שהוא גר. יש לך יחוד. למה משהו?

ר' יצחק: איזה יחוד? איזה יחוד בין האירוסין והנישואין לוקח טענת בתולים? לא.

ר' יואל אשר: לא, אני מתכוון שמתייחד מתכוון שהוא כבר גר איתה, ולא רק היה ביחוד.

ר' יצחק: לא, לא, חס ושלום.

ר' יואל אשר: שהוא היה איתה.

ר' יצחק: היא אומרת את זה גם לא.

ר' יואל אשר: היא אומרת כן. שהיא אומרת שאתה בעלת אותי, ואנחנו יודעים שהיה יחוד, הוא לא יכול לטעון, כן, בוודאי.

דיון: מה מתכוון "מתייחד"?

ר' יואל אשר: זה קצת מוקדם, כי ההלכה היתה צריכה לעמוד אחרי שכבר התחילו בכלל לדבר על זה שכשהיא אומרת לא, אתה בעלת אותי.

ר' יצחק: לא, לא, המציאות היא שזה הפירוש, שמתייחד מתכוון למי שהתייחד לפני הנישואין, אולי הוא בעל אותה אז, ממילא הוא היה שלה, אין לו טענות.

ר' יואל אשר: אם היא אומרת כך.

ר' יצחק: לא, היא לא צריכה לומר.

ר' יואל אשר: אומרים בעצמנו.

ר' יצחק: לא, זו ההלכה. אני יכול להסביר לך.

ר' יואל אשר: אפילו אם אתה לא רוצה לומר שמתייחד מתכוון גר.

ר' יצחק: זה לא יכול להתכוון. מתייחד מתכוון מתייחד. מתייחד לא מתכוון אף פעם את זה, לא אמת, זה לא יכול להתכוון. מתייחד מתכוון שהוא מתייחד. הגמרא כתובה, **"האוכל אצל חמיו ביהודה"**, ביהודה היה מנהג שהוא התייחד עם ארוסתו. לא שהוא גר איתה, הוא הלך, היה איזה מסיבה, ישבו לבד איפשהו, באופן שהיה שייך להיות ביאה, ממילא הוא לא יכול יותר להיות לו טענת בתולים, כי אולי הוא היה.

ר' יואל אשר: מתייחד מתכוון משהו יותר מסתם יחוד, סתם להיות לבד במכונית.

ר' יצחק: לא, זה לא מתכוון כלום, זה מתכוון יחוד, בוודאי כן.

ר' יואל אשר: זה מתכוון המצב שנקרא ביהודה.

ר' יצחק: שהוא מתייחד עם ארוסתו.

ר' יואל אשר: שאז נכנסת ביאה.

ר' יצחק: לא, כי מתייחד מתכוון יחוד, לא אמת. יחוד מתכוון יחוד. אתה לא יודע מה אתה אומר. יחוד מתכוון יחוד, ששיעור יחוד, ווטאבר היחוד, זה אומר, אז אולי הוא פעל. אני לא מבין מה אתה רוצה, למה זה לא יכול להיות? הוא עשה יחוד, והיהודים היה להם מנהג דווקא לעשות את זה. אוקיי, תבין, מנהג יהודה. אבל כך הוא עושה. מזה רואים שאולי.

ר' יואל אשר: זה לא דרשן. אבל כאן גם טמון חידוש, שהבתולים לא מסתכלים מנישואין והלאה, אלא מסתכלים על הדבר. אם אתה זה שבעל אותה... אתה בעלת אותה בפעם הראשונה...

ר' יצחק: בוודאי, מה זו טענה סותרת?

ר' יואל אשר: הכתובה קורית כאן בנישואין. הכתובה עדיין לא היתה.

ר' יצחק: מה שייך לחיות טענות? הוא בעצמו בעל. אני לא מבין מה אתה אומר.

קושיא משוטה שנתפקח

ר' יואל אשר: אמת, אבל... מה אמת? קודם, בפגמים הקודמים כשוטה שנתפקח, כן? הוא היה זה שלקח את בתוליה. אבל, מאימתי זה נקרא נשיאה כשרה, היא בעולה. זוכר את ההלכה? אז מה? שוטה שנתפקח, מה הוא בעצמו בעל אותה בפעם הראשונה. אבל יש לו רק מנה, כי מאימתי זה נישואין לגיטימיים היא נקראת בעולה. הייתי יכול גם כאן לומר את אותו הדבר.

ר' יצחק: אני לא מבין מה אתה אומר, בדיוק זו בעילה. לא, הוא היתה לו חתונה, הוא עשה בעצמו. הלו?

ר' יואל אשר: גם בשוטה שנתפקח.

ר' יצחק: הוא עשה בעצמו שהוא היה שוטה.

ר' יואל אשר: הוא לא שיחק. אוקיי, בואו נמשיך, בואו נראה. אנחנו נהיה קצת יותר ברורים מאוחר יותר, נראה יותר על טענת בתולים.

ר' יצחק: בכל מקרה, יכול להיות שכל העניין שיש דבר כמו טענת בתולים הוא רק בגלל חזקה מיוחדת, באדם טורח, מאמינים לו מאוד חזק. אבל האדם...

רמב"ם הלכות אישות — טענת בתולים: סימני בתולים, טענות המותרות, וברי ושמא

הלכה א (המשך) — ומה היא טענת בתולים? שני סימנים הן לבתולים

ר' יצחק: לא, היתה לו חתונה, הוא עשה בעצמו. הלו? מבין מה אני אומר?

ר' יואל אשר: גם בשוטה שנתפקח,

ר' יצחק: הוא עשה בעצמו שהוא היה שוטה.

ר' יואל אשר: לא היתה לו חתונה עם חרש,

ר' יצחק: חילוק.

ר' יואל אשר: אוקיי, בואו נמשיך, בואו נראה. אנחנו נהיה קצת יותר ברורים מאוחר יותר, נראה יותר על טענת בתולים.

ר' יצחק: בכל מקרה, יכול להיות שכל העניין שיש דבר כמו טענת בתולים הוא רק כי יש חזקה מיוחדת, באדם טורח, מאמינים לו מאוד חזק. אבל האדם הזה אין מה להאמין, הוא כבר עשה את כל העניין.

ר' יואל אשר: אוקיי, אומר הרמב"ם, ומה היא טענת בתולים?

ר' יצחק: כבר, עכשיו, מה הפירוש? עכשיו הולך הרמב"ם לומר את המהלך שלו, על זה יש מחלוקות שלמות, מה זה הפירוש טענת בתולים, ומה קורה באופן כללי?

ר' יואל אשר: כבר, אומר הרמב"ם כך. מה היא טענת בתולים? אומר הרמב"ם, זה שנשא בתולה, שחזקה שהיא בתולה. יש לה חזקה כבתולה. אבל אולי כל נערה, לפני שמשוה השתנה, יש לה חזקה כבתולה. וטוען ואומר לא מצאתיה בתולה. לא מצאתי אותה כבתולה. כשבפעם הראשונה בעלתי, ראיתי שהיא לא בתולה.

אומר הרמב"ם, מה הם הסימנים בתולה? אומר הרמב"ם, שני סימנים הן לבתולים. לבתולים יש שני סימנים, האחד, דמים ששותתין ממנה בסוף ביאה ראשונה, בסוף הביאה הראשונה זורם דם. והשני, הדוחק שימצא בה בביאה ראשונה בשעת תשמישו, שבשעת תשמישו יש דוחק,

ר' יצחק: זה צר. עכשיו הולכים לראות מה הם כל מיני הטענות, מה הדין של כל אחת מהטענות וכו'.

הלכה ב — אם אמרה מפני שנפלת: טענת מוכת עץ

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם כך: הנושא בתולה, שבדרך כלל כתובתה מאתיים, וטען ואמר לא מצאתיה בתולה. שואלין אותה. שואלים אותה, מה קורה? אם אמרה, אם היא אומרת אמת הוא אומר, אמת שלא הייתי בתולה. לא מצאני בתולה, למה? מפני שנפלת, פעם אחת נפלתי, והכני עץ או קרקע, נפלתי על עץ או על קרקע, והלכו בתולי, זה קרע את בתולי.

אז היא נאמנת, שהוא לא יכול לומר שהיא זינתה תחתיו, או שהיא כבר בעולה, ממילא הוא רק קידש על דעת שהיא בתולה. אלא מה אז? פיזית היא כבר לא נקראת בתולה, ממילא הכתובה צריכה להיות מנה. מתברר עכשיו שמה שכתבו כתובה מאתיים היה על דעת שהיא נערה והיא לא נערה, אני מתכוון היא לא בתולה, אבל היא גם לא נקראת בעולה או משהו שאפשר

ר' יצחק: לבטל את זה לומר מקום טעות.

דיון: למה לא מקח טעות? החילוק בין סטטוס ובתולים פיזיים

ר' יואל אשר: אם היה אומר שהיא בתולה, והיתה לו חתונה, ומתברר שהיא אלמנה, אז היה יכול לומר מקח טעות. זה הוא לא יכול לומר כאן. מקח טעות לא אומרים על הבתולים הפיזיים, אלא על הסטטוס.

ר' יצחק: אף על פי...

ר' יואל אשר: אף על פי שהוא טוען ואומר שמא האיש בא אליך. ממילא ואין לך כלום, לא מגיע לך שום דבר, כי אני יכול לטעון טענות מקח טעות.

ר' יצחק: אין משגיחים בטענות,

ר' יואל אשר: והוא ממשיך חייב לתת מנה. והוא לא יכול לגרש אותה או לומר שהקידושין בטלים.

דיון: ברי ושמא — למה מאמינים לה?

ר' יצחק: הוא טוען שמא. כן, הוא לא יודע. הוא לא היה שם. למה? למה אומר אולי?

ר' יואל אשר: למה על זה אומרת הגמרא? כי היא אומרת ברי. היא אומרת, אני יודעת מה היה. אני מוכת עץ, והוא אומר שמא. וברי ושמא, כך אומרת הגמרא, כי היא אומרת בוודאי והוא אומר אולי. מי שיועד בוודאי הוא יותר אמת.

ר' יצחק: אומר הרמב"ם אבל חידוש,

חרם סתם — תקנת הגאונים

ר' יואל אשר: "הרי זו נאמנת", מאמינים לה. ומה קורה כי מאמינים לה? כאן היא אפילו יותר מרויחה, "כתובתה מאתים כמו שהיתה", הכתובה שלה עדיין מאתיים. למה? כי כאן היא יכולה לטעון אחרת. כאן היא יכולה לטעון שאחרי שכבר קידשת אותי, המעמד שלי השתנה, אז אתה עדיין חייב, כי כשקידשת אותי קידשת בתולה.

דיון: נסתחפה שדהו — "השדה שלך נהיה שלך"

ר' יואל אשר: למה אומרים לה? למה לא בודקים את הבתולה באנגלית?

ר' יצחק: "נסתחפה שדהו", נכון? שהבתולה היא בשעת האירוסין, כמו שכבר ראינו קודם, נכון? רואים שאם הוא עצמו עשה, שזה לא שום דבר. אפילו שני עשה,

ר' יואל אשר: אם זה היה באונס, כי הוא היה לו, סוף סוף היה לו ההנאה מלעשות בתולה בעולה, או הבעולה.

ר' יצחק: זו כבר אשתו, הוא ארס בתולה, ומה לעשות שקרה אונס אחר כך? זו לא אשמתה, וזה עליו. זה שלו, כאילו שלו, כמו שהגמרא אומרת, השדה שלך נהיה, זה היה שלך.

דיון: מעמד-בתולה vs. בתולים פיזיים — הכתובה היא על המעמד

ר' יואל אשר: אז אתה לא רוצה שום מקח טעות. אתה אומר כאן עם זה גם, שזה שבתולה שווה מאתיים זה לא על הביאה הראשונה שתהיה ביאה טובה יותר או משהו.

ר' יצחק: זה בוודאי על זה טכנית, אבל למעשה, זה כבר היה שלו. אני קונה דבר, ואני הולך לחנות. כן,

ר' יואל אשר: שכח מ... הוצא מהכתובה מתחילה מקידושין, הכתובה מתחילה מנישואין.

ר' יצחק: כן, אבל החתונה מתחילה משלך. ואני הולך לחנות, ואני קונה רכב, ואני בא הביתה, הרכב שבור. אם כשזה עדיין היה בחנות זה נשבר, הוא צריך לתת לי חדש. אם אני לקחתי הביתה אחר כך ואני רכב, מה שקורה, אתה כבר שלי, זה יום טוב, אני לא יכול להיות לי תלונות.

ר' יואל אשר: זה מעניין, כי הכתובה חלה מעצם הנישואין.

ר' יצחק: זה נכון, אבל אשת איש היא לגמרי מאה אחוז מקודשת.

ר' יואל אשר: בוודאי היא אשת איש. אז זה רק משהו כזה... זה שהכתובה מתחילה מנישואין זה רק זמן, זמן קצר ממתי זה מתחיל. הוא יכול על ה...

ר' יצחק: אם הוא רוצה הוא יכול לעשות כתובה בשעת.

ר' יואל אשר: אם הוא כתב, כך למדו זאת, אם הוא כתב זה לא חל בזמן אחד.

ר' יצחק: אבל מה הוא עושה כך? אפשר לעשות כך אם הוא רוצה. כן.

הלכה ד — כשהוא טוען שמא נגד חברי שלה (אונס אחרי אירוסין)

ר' יואל אשר: אבל הוא יכול לעשות משהו כזה נורא שנקרא חרם. הוא יכול לעשות חרם, אחרת מחרם שלמדנו בהלכות תלמוד תורה, שאפשר לעשות נידוי או חרם לכבוד תלמיד חכם, כאן זה חרם, לא חרם סתם, אלא חרם עם שם של האדם. אבל כאן הוא יכול לעשות חרם סתם, מין חרם, מה זה חרם סתם, קללה, שבועה שלא באה עליה איש. זה בדרך כלל משהו שאנשים מפחדים ממנו, שאם באמת היא בריאה, היא טוענת מה שהיא טוענת בדיוק ככה וככה קרה, הוא יכול להפחיד אותה שאם היא אומרת שקר שהיא תחזור בה מהר.

ר' יצחק: הוא אומר משהו כזה לשון: מי ששיקר ונבהל ולא אומרת מכת את שתי בחרם.

ר' יואל אשר: משהו כזה. למה יש לו את הזכות? שאין הדבר ודאי לו.

ר' יצחק: זו המילה? שאין הדבר ודאי? מכיוון ש... זו הסיבה לכאורה למה הוא יכול רק לעשות חרם.

ר' יואל אשר: הוא לא יכול לעשות יותר, הוא לא יכול לעשות שום חרם עליה עם שמה,

ר' יצחק: או שהוא לא יכול להשפיע.

ר' יואל אשר: במקרים אחרים היינו יכולים לומר, את מוציאה ממני, נכון? כאן יש דבר אחר. היא רוצה להוציא ממנו כסף, שיאמר לה את צריכה להישבע. אבל לא אומרים כך, כי מכיוון שהיא אומרת בוודאות והוא אומר שמא, הוא צריך להאמין לה. אבל בכל זאת נתנו לו את ה

ר' יצחק: זכות שהיא יכולה לעשות את החרם. החרם הזה אינו דבר שעומד בגמרא, הגאונים חידשו חידוש שאפילו מי שמצד הדין הוא מפסיד בדין תורה, הוא לא יכול להשביע את האחר, הוא לא יכול לחייב, הוא לא יכול לעשות כלום, הגאונים עשו תקנתא, הכלה קוראת לזה בהלכות שותפים, זו כלה שהוא יהיה חייב. כלומר, הגאונים ניסו הכל, אולי אפשר דרך זה לגלות את האמת? וזה לא עולה כסף החרם, כי זה לא עושה כלום. החרם, קודם כל חרם אינו שבועה, זה לא דבר ברור. ושנית, היא אומרת רק שהאחר, זו דרך להפחיד, לוודא שאם יש כאן שקר שהם יגידו את זה. אוקיי. אז זה אם היא אומרת, "מקח טעות", נכון?

הלכה ג — אם אמרה איש בא עלי באונס אחר שנתארסתי לו
ר' יואל אשר: אבל מה אם היא אומרת לא את זה? אלא היא אומרת משהו אחר.

אבל אם היא אומרת, "הן אמת אמר שלא מצאני בתולה", זה נכון שאני לא הייתי בתולה, אבל הסיבה שאני לא בתולה היא כי "איש בא עלי באונס אחר שנתארסתי לו", אחרי שכבר הייתי מקודשת לו, מישהו אנס אותי.

ר' יצחק: גם,

ר' יואל אשר: מה קורה כשהטענה שלהם היא עוד יותר אחרת, וזה כך, **טען ואמר לא מצאתיה בתולה**, אני בעלתי שהיא לא בתולה, **והיא אמרה לא בא עלי**, הוא לא יכול היה לבעול, **ובתולה אני**, אני עדיין כן בתולה. לזה יש פתרון. אפשר לברר את זה, **בדקין אותה, או חוזר ובוועל בפני עדים**, אחד מהשניים. או בדקין אותה, שולחים למומחה שיבדוק, או חוזר ובוועל בפני עדים פירושו אולי במקרה כש... אוקיי, בואו לא ניכנס.

ר' יצחק: בפני עדים פירושו בפני עדים. זה לא אומר שהוא בועל בפני עדים, כמו שהרמב"ם הולך ללמד אחר כך. זה אומר שבדקים בפני עדים, והוא אומר.

רמב"ם הלכות נערה בתולה – טענת בתולים (המשך)

הלכה ב (המשך) – כשהיא אומרת "בא עלי ובתולה מצאני"

ר' יואל אשר: לזה יש פתרון, אפשר לברר את זה, "בדקין אותה או חוזר ובוועל בפני עדים", אחד מהשניים. או בדקין אותה, שולחים למומחה שיבדוק, או חוזר ובוועל בפני עדים פירושו אולי במקרה כש... אוקיי, בואו לא ניכנס.

ר' יצחק: בפני עדים פירושו בפני עדים. זה לא אומר שהוא בועל בפני עדים, כמו שהרמב"ם הולך ללמד אחר כך. זה אומר שבדקים בפני עדים, והוא אומר "אוקיי, במנוחה", נכון? אם הוא אומר שיכול להיות שהוא יכול לבדוק את העדים אחר כך. אבל חשבתי סתם כך, זה מוכיח ש... ש... שהוא אומר שהוא כן היה בועל. אז עכשיו הוא בטוח היה בועל, ונראה עכשיו מה המעשה. נכון?

אמרה, אם היא אומרת כך,

ר' יואל אשר: אמרה, מה היא אומרת במקרה כזה? **"בא עלי"**, הוא באמת בעל אותי, **"ובתולה מצאני ככל הבתולות"**, ואני הייתי בתולה כראוי.

ר' יצחק: עד עכשיו דיברנו שהיא אומרת שאני באמת לא בתולה ושיש לה תירוץ,

ר' יואל אשר: כן? או לא בא עלי. עכשיו היא אומרת, כן, הוא בעל, ואני באמת כן בתולה, והוא סתם שקרן. **"שואלין אותו"**, שואלים אותו, נכנסים, **"מה היה הדבר עד שאמרת שאינה בתולה?"** מה הכוונה ב"לא מצאתיה בתולה"? **"אם אמר מפני שלא מצאתי דם"**, ועוד לפני שמחליטים שהוא שקרן, רוצים לברר אולי יש

ר' יצחק: כאן טעות פשוטה. יש אופנים שעוד היא אומרת לו לטעון את זה, או משהו כזה.

דיסקוסיה: למה בית הדין שואל אותו בעצמו?

ר' יואל אשר: אז כך, **"אם אמר מפני שלא מצאתי דם"**, אז תדע כך, יש נשים שנקראות עדיין בתולות.

ר' יצחק: אבל זה מעניין באמת, את זה שואלים בעצמו, לא מחכים שהיא תאמר את זה, אולי היא גם לא יודעת על זה.

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם, מה קורה במקרה הזה, כשהאישה אומרת

ר' יצחק: שהיא נאנסה אחר כך

ר' יואל אשר: שאני כבר הייתי אשתך?

ר' יצחק: המפרשים שואלים כאילו את השאלה, נראה שחיוב כתובות בשעת אירוסין, אבל זה לא יעשה. הרמב"ם אומר ברור שלא, נראה כך כמו שאומרים. מפרשים אחרים רוצים לומר סברות על זה למה זה יתחיל. כך היא ההלכה של הרמב"ם. כן.

ר' יואל אשר: ואם הוא אומר, לא, אולי, גם הוא מראה טענת שמא. למה אני אאמין לך? אולי עד שלא ארסתיך נאנסת. ומקח טעות. אולי לקחתי בכלל בעולה, לא בתולה,

ר' יצחק: כי אני חושד מלפני כן.

ר' יואל אשר: או... בעיקרון, יכולות להיות כאן שלוש טענות: עד שלא ארסתיך נאנסת, ממילא אני צריך לשלם רק מנה אם אני רוצה להחזיק. או מקח טעות אם אני רוצה לשלח אותה. או אפילו יותר גרוע, אולי היא בכלל רצון וזונה, אני לא יכול לגור איתה בכלל. בקיצור,

ר' יצחק: הוא לא יודע שום דבר מהדברים האלה. הוא אומר, מי אומר? את אומרת? אני לא אומר.

ר' יואל אשר: אולי לא. שום איסור אשת איש חתיכה דאיסורא לא קרה,

ר' יצחק: כי הוא לא רצה. הוא אומר רק, אני לא יודע. למה זה שלך? הוא לא מאמין לה כאילו.

ר' יואל אשר: אז מה שהוא יכול לעשות זה רק הוא יכול להחרים סתם על מי שטוען שקר כדי לכבנו ממון שאני חייב. הוא יכול לעשות את הקללה, הוא לא יכול להפחיד עם הקללה. ואם היא מודה, אז באמת יהיה אחרת ההלכה, ההודאה.

ר' יצחק: זה אתה רואה גם ש

ר' יואל אשר: יש לך איזושהי דרך החוצה.

ר' יצחק: כן, חרם סתם, כן, זה עמד קודם. מי שכן שקר,

ר' יואל אשר: הוא כאן... כן, אני מתכוון לומר... זה אותו לשון כמו קודם.

ר' יצחק: כן, אבל... זה פירוש חרם סתם. כל מי שאומר שקר כדי שאני אצטרך לשלם כסף, יהיה בחרם. הוא רק מסביר כאן את הלשון. אני חושב שקודם מתכוון גם לאותו לשון.

ר' יואל אשר: נכון. וזה הדבר היחיד שיש לו. אבל חוץ מזה הוא עדיין יצטרך לשלם כתובה. שוב, כי היא אומרת בוודאות, ממילא הטענה שמא שלו אחרת אין לה תוקף נגד הוודאות שלה.

הלכה ה – טען ואמר לא מצאתיה בתולה, והיא אמרה לא בא עלי ובתולה אני

ר' יצחק: אוקיי, עכשיו יכול להיות סוג אחר של טענה שהיא יכולה להיות לה.

ר' יואל אשר: נכון? סכים אותה בשמן, אני לא יודע מה. **"ומאכילין אותה ומשקין אותה עד שתבריא ותיבעל"**, עד שהיא נעשית בריאה, **"ותיבעל שנייה"**, ואז היא נבעלת כשהיא כבר יותר בריאה. **"ונראה אם תוציא דם אם לאו. ואם אין שם חולי ולא רעב"**, אז **"הרי זו טענת בתולים"**, יש לו טענת בתולים צודקת.

חידוש: טענת דמים לבדה היא טענת בתולים תקפה

ר' יצחק: טוב מאוד. **"ואף על פי"**, זו טענת בתולים. אם הוא אומר רק שלא מצאתי דם, אפילו שיש כן דוחק, אין פתח פתוח. מה זה נגמר? למה?

ר' יואל אשר: למה הוא אומר **"הואיל ולא יצא דם"**? היא טוענת שכן יצא דם. כן, מדברים כאן כל

ר' יצחק: הזמן כשהוא אומר והיא אומרת. הוא עומד בטוח. כן,

ר' יואל אשר: כן.

ר' יצחק: מדברים עכשיו על טענת בתולים שהוא אומר. כן. בסוף, **ר' יואל אשר:** בסוף, כשהוא עומד בטוח הוא נאמן. אוקיי. למה? כי... לא, כי הוא מוציא ממנה כסף, נכון? מיד נראה למה.

דיסקוסיה: למה מאמינים לו?

ר' יצחק: אבל קודם עכשיו, מה זה טענות? אה, יש חזקה כזו. אוקיי. אם...

ר' יואל אשר: לא, אני אומר כי עד עכשיו כבר גם הבנו שמאמינים לו, כי אם לא לא היו עושים את כל הבדיקות האלה. אוקיי. מאמינים לו. ממילא מחפשים עכשיו מה הפשט. יש עלייה ועצות. אם אומרים עדיין לא, היא שקרנית. קודם כל מנסים אולי הוא צודק והיא גם צודקת, רק זו פשוט טעות, איזושהי מחלה.

ר' יצחק: מה אתה מתכוון שיש תירוצים לשאלה?

ר' יואל אשר: יש באמת תירוצים אמיתיים לשאלה.

ר' יצחק: אז יש לו

ר' יואל אשר: טענות חזקות נגדה, והוא רק שם נתן לו אמונה וכדומה. אנחנו הולכים מיד לראות מה ההלכה של טענות והרמב"ם, אפילו אם הסימן השני, הרמב"ם אמר שיש שני סימנים של אמונה. הסימן האחר של בתולים, הדוחק, כן היה. אבל הואיל ולא יצא דם, מכיוון שלא היה דם, אין בתולים. למה שכל בתולה יש לה דם? כל בתולה צריכה להיות לה דם, בין קטנות, בין נערות, בין בוגרות. אלא בין חולי, רק חולי. אז ממילא, אם... אם אומרים אלא מצאתי דם,

ר' יצחק: אין לנו תירוצ,

ר' יואל אשר: אנחנו מאמינים לו.

ר' יצחק: מיד נראה אם מאמינים כשזה עומד עדיין לא, נכון?

ר' יואל אשר: אבל הוא כבר אמר, הרי זו טענת בתולים. כן.

ר' יצחק: מאמינים שיש טענת בתולים. נגלה.

טענת פתח פתוח — אצל בוגרת vs. נערה

ר' יואל אשר: אולי היא לא יודעת מ... אוקיי, כן.

ר' יצחק: אני לא יודע. בקיצור,

ר' יואל אשר: הוא אומר ש...

ר' יצחק: טענת דמים, כן? מה למדתי קודם שיש שני סוגי טענות. אם זו טענת דמים,

הלכה ג — טענת דמים: בדיקה במשפחה

ר' יואל אשר: אם זה מה שהוא אומר שהיא לא בתולה כי היא לא ראתה דם, אומרת ההלכה כך: יש משפחות שאין להן דם, **"בודקין במשפחתה שמא אין להן דם כלל"**, אולי היא מהמשפחות שאין להן דם. יש משפחות כאלה, הוא אומר, שאין להן דם, לא דם נידה ולא דם בתולים,

ר' יצחק: יש להן מעט דם. שני הדברים הולכים ביחד.

ר' יואל אשר: אוקיי, זה באמת מעניין. צריכים שני סוגי דברים. אוקיי, אבל יש נשים שרצות על ספירת דם כל כך נמוכה, שהן צריכות לאכול קצת יותר איך זה נקרא, ברזל או מה. **"אם נמצאו כולן כן"**.

דיסקוסיה: מה הכוונה ב"כולן"?

ר' יצחק: אם רואים באמת שה...

ר' יואל אשר: "כולן" זה מעניין. אם רואים... לכאורה היה צריך להספיק אם יש במשפחה דבר כזה. מה זה שהוא אומר ב"כולן"? מה זה "כולן כן"?

ר' יצחק: אני לא יודע אם "כולן" פירושו המשפחה.

ר' יואל אשר: בכלל, צריך לשאול את כל המשפחה. עושים שיחת טלפון, שומעים, אה, אותה משפחה עושה.

ר' יצחק: כן, כן. אוקיי, אני לא יודע. אתה שואל הלכות של גנטיקה, איך זה עובד?

ר' יואל אשר: אני שואל על המילה "כולן". מה הכוונה במילה "כולן"?

ר' יצחק: אני לא יודע מה זה "כולן". אני לא הייתי מדייק. צריך לדעת את המציאות. אם המציאות היא שאם זה "כולן", אם יש את הבעיה היא אצל "כולן", אז "כולן" דווקא. אם היא המציאות, אני לא יודע, תלוי במציאות,

ר' יואל אשר: אני לא יודע מה המציאות. אוקיי.

הלכה ד — כשלמשפחה אין את המצב: בדיקה למחלה או רעב

ר' יואל אשר: אבל מה קורה

ר' יצחק: אם "לא נמצאו בני משפחתה כן"?

ר' יואל אשר: מה היה? **"שמא חולי גדול יש בה שיבש לחלוחית האיברים"**, אולי היא חולה, וממילא חסרה לה לחות, אין לה מספיק, היא מיובשת. **"או שמא היתה מתענה ברעב"**, אולי היא צמה הרבה. **"מרטבין אותה"**, עושים אותה לחה.

ר' יצחק: כלומר לא מזריקים לה יותר מים,

כן, למשל. אבל זה משהו כזה הי מורי והי מורי, שבמקרה כזה, מפני שיש את החזקה, לא תיקנו כתובה.

אז מעצם הדברים, זה רק על הכתובה שהחכמים הוסיפו, החכמים גם עשו את החזקה החלשה יותר. אבל תוספת שהוא לקח כסף, הוא לקח כסף באופן סופי. ועל זה לא אומרים שאדם טורח בסעודה שהסעודה תיקח את זה, **אלא אם כן נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה, או שהודתה לו שהיא בעולה קודם שנתארסה והטעתו.** היא הודתה, או שיש לו ראיה ברורה,

ר' יצחק: אבל סתם חוסר בתולים זה עדיין לא

ר' יואל אשר: אין סיבה שאדם שאתמול היה נרגש וכתב כתובה גדולה, יתחמק מזה עכשיו.

ר' יצחק: זו דעת הגאונים, והרמב"ם פוסק את זה, הוא לא מתווכח על זה. הרא"ש פוסק את זה. אבל הרא"ש אומר שטורח בסעודה יכול לחול על תוספת כתובה, כי תוספת הוא נותן גם כי הוא כל כך שמח עם כלתו וכן הלאה. אבל הרמב"ם נראה פוסק כמו הגאונים, וממילא אומר הרמב"ם, אם כך, מה קורה? אם אין נאמנות.

ר' יואל אשר: שוב, אבל זה נושא למדני, גם ההי מורי והיי מורי, ממילא זו חזקה חלשה.

טענת בתולים: הלכות תוספת כתובה, שבועות, ומקח טעות

הלכה: דין תוספת כתובה בטענת בתולים

ר' יצחק: הרמב"ם פוסק את זה, הוא לא מתווכח על זה. הרמב"ם אומר ש"טורח בסעודה" יכול לחול על תוספת כתובה גם, כי תוספת הוא נותן גם כי הוא כל כך שמח עם כלתו וכן הלאה. אבל הרמב"ם נראה פוסק את זה כמו הגאונים. ממילא אומר הרמב"ם, אם כך מה קורה? אם אין נאמנות...

ר' יואל אשר: פעם, שוב, זה נושא למדני. גם ה"הן הן עדי" ו"הן הן עדי", כלומר זו חזקה חלשה.

ר' יצחק: לא חזקה חלשה, זו חזקה, זה איזון. נותנים לו את הנאמנות. אגב, כל דבר בודד שהרבנים אומרים, הם אומרים. שום דבר לא אמיתי. אין דבר כזה חזקה שהיא אמיתית.

ר' יואל אשר: חזקה היא שהחכמים רואים כך. בכל מקום שאומרים חזקה, לא אומרים "הן הן עדי" ו"הן הן עדי".

ר' יצחק: יש חזקה גם, יש ראיות גם. אבל בוודאי, זה החכמים אמרו, החכמים אמרו שזה דין. זה הוא עשה בעצמו, אין את החזקה. כך טען הראשון גאון. אפשר להתווכח על הגאון כמה שרוצים, אבל הרמב"ם לא החזיק בזה.

אז עכשיו, אנחנו צריכים לדעת אם כך מה קורה להלכה? מה ההלכה? כמו כל אחד שהוא כופר הכל, כן? כל פעם שבא אחד והוא אומר "אתה חייב לי כסף", והשני אומר "זה לא מתחיל".

ר' יואל אשר: ומה קורה? הוא פטור.

ר' יצחק: אבל אם הוא מודה במקצת, חלק הוא מודה, הוא חייב שבועה.

ר' יואל אשר: אוקיי, טוב. אומר הרמב"ם הלאה.

ר' יצחק: אז זה כשהוא אומר לא מצאתי דם, אבל אם יש לו טענה אחרת.

ר' יואל אשר: כשהוא אומר לא מצאתי דוחק, כשהוא אומר לא מצאתי דוחק הוא מתכוון לומר לא מצאתי דוחק אלא פתח פתוח מצאתי. אז בפירוש דם כן היה. אז כבר תמיד שנותיה. שואלים עוד על הגיל שלה, שמא בגרה היא? אולי היא כבר בוגרת? פירושו פשוט מארבע עשרה ומעלה? מבוגרת, כן. שרוב הבוגרות אין להן דוחק שמגישן בו הרבה. בוגרות כבר אין להן את הדוחק. למה? שהרי גדלה ונתרפאו איבריה, מתמתחים כבר, האיברים נעשים כבר יותר רפויים, וכלו בתוליה. ממילא, הסימן...

ר' יצחק: כלו פירושו לא ממש, כי דם עדיין יש, אבל זה נעשה פחות.

ר' יואל אשר: הדוחק הולך. אבל אם לא בגרה הדעה, אבל אם היא עדיין נערה...

ר' יצחק: זה השלב הראשון. אז הלאה מחפשים עצות כאילו. יש, אם היא מבוגרת, תירוצ טוב אחד.

ר' יואל אשר: **אלא אם כן, אם לא נסתרה מיד, אבל אם נסתרה מיד אין לו לטעון אפילו תוספת. אבל אם לא נסתרה, אפילו לאחר שלשים יום, יש לו לטעון אפילו על התוספת.**

ר' יצחק: אה, מעניין.

ר' יואל אשר: כלומר, אם הוא נסתר עמה מיד, אז הוא מאבד את הזכות לטעון גם על התוספת. אבל אם לא נסתר עמה, אפילו אחרי שלשים יום, הוא יכול לטעון גם על התוספת.

ר' יצחק: זה מאוד מעניין. כלומר, החזקה של "אין אדם טורח בסעודה ומפסידה" עובדת רק על עיקר הכתובה, אבל לא על התוספת, אלא אם כן הוא נסתר עמה מיד.

ר' יואל אשר: נכון. זה מה שהגאונים פסקו. והרמב"ם מביא את זה כהלכה.

ר' יצחק: אז בעצם, יש כאן שני דינים: אחד לגבי עיקר הכתובה, ואחד לגבי התוספת.

ר' יואל אשר: בדיוק. ועל עיקר הכתובה, החזקה חזקה יותר. אבל על התוספת, זה תלוי אם הוא נסתר עמה או לא.

ר' יצחק: מעניין מאוד. אז למעשה, אם הוא רוצה לטעון גם על התוספת, הוא צריך להיזהר שלא להסתיר עמה מיד אחרי הביאה הראשונה.

ר' יואל אשר: נכון. זה מה שעולה מכאן.

תרגום לעברית

זאת אומרת, החזקה היא משהו כזה חזקה מוטלת בספק, זו לא חזקה כל כך טובה. אני יודע, אפשר למצוא ראיות. אולי אפשר לומר שכל אישה יש לה גם חזקה שהיא בתולה עד שנדע אחרת,

ר' יואל אשר: כי אמרתי לאחד שהוא טורח בשעת. זה מספיק לחייב לשלם לחכמים.

ר' יצחק: זה מספיק לתת לפטור...

ר' יואל אשר: כן, מהסעודה.

ר' יצחק: זה מספיק לתת לפטור מלשלם. לא יכול לעשות שבועה נגד זה. יכול לעשות חרם. חרם אפשר תמיד לעשות.

ר' יואל אשר: אני עדיין לא מבין למה היא לא יכולה לומר על תוספת הכתובה שלא אני אשבע, אלא אתה תשבע להיפטר מלשלם תוספת כתובה.

ר' יצחק: שוב.

ר' יואל אשר: למה הוא אומר ואין לה להשביעו על עיקר הכתובה? למה לא אומרים שבמקרה שהיא לא רוצה להישבע? היא יכולה לומר, אם אתה לא רוצה לשלם לי תוספת כתובה, תישבע.

ר' יצחק: מה השאלה? מתי?

ר' יואל אשר: מה קורה אם היא אומרת, אם אתה לא רוצה לשלם תוספת כתובה, כן? למדנו שתוספת כתובה היא יכולה לקבל בשבועה. רק בשבועה.

דיון: המנגנון של נשבע ונוטל

ר' יצחק: יש שטר, כן? מה המעשה? מה המעשה? יש שטר שאומר, אני חייב לך כך וכך כסף, כן? הוא טוען שיש לו סיבה עניקת למה הוא לא חייב, כן? מה ההלכה? יש הלכות טוען ונטען על זה. מה ההלכה?

ר' יואל אשר: תמיד יכול להיות מקרה שישבע ויטול.

ר' יצחק: כך סוברים הגאונים. אתה יכול להתווכח על ההלכות, יש אנשים שמתווכחים על עיקר ההלכה, על הנשבע ונוטל. אבל הגאונים סוברים שהמקרה הרגיל, בלי שום הלכות חזקה מיוחדות, היה כך, ממילא היא נשבע ונוטל.

ר' יואל אשר: לפי זה, למה הוא מביא את ה"ואין לה להשביעו"? כי פעם אחת הוא הביא את הנושא של השבעות...

ר' יצחק: הוא כבר אמר שוב מה שאמר קודם. הוא אומר שוב מה שאמר קודם. "ואין לה להשביעו" זה רק כדי לחזור ולומר שה... כן, כאן החזקה. זה כל הדבר שהגאונים אמרו.

ר' יואל אשר: למה זה צריך לעמוד כאן? הוא אומר כך, פעם אחת הגאונים אמרו שהחזקה היא חזקה חלשה ולא עובדת על תוספת, רק משהו הוא הם אמרו והם אמרו, היית אולי יכול לחשוב שהיא יכולה להשביעו גם? הוא אומר, לא, החזקה עובדת גם שהוא לא יכול להשביעה, רק להחרים.

ר' יצחק: זה הוא כבר אמר קודם, אבל חרם היא כן יכולה לעשות לו.

ר' יואל אשר: כמו שהם למדו על המקרה הזה, הם עדיין לא למדו, הם למדו מה הוא יכול לעשות לו.

ר' יצחק: אומר הרמב"ם, שלפי אותו מהלך של הגאונים, שאפשר לעשות חרמות סתם לאנשים שיש לי טענה על השני, והשני צודק

פסק הרמב"ם: שבועה על תוספת, חרם על עיקר

ר' יואל אשר: אז אדם שעשה תוספת כתובה, ואחר כך טוען בתולים, והיא טוענת בחזרה, מה תהיה ההלכה? לפי פסק הגאונים יהיה כך, שהטענה, הוא לא יהיה צודק אוטומטית בגלל החזקה. אבל מה אז? איך אז הוא יכול להתחמק מלתת את התוספת?

"לפיכך יש לו להשביעה בנקיטת חפץ". כאן הבעל יכול להשביעה. הוא יכול לומר, "את רוצה לקחת את תוספת הכתובה? השבעי בנקיטת חפץ, עשי שבועה כראוי, ורק אז תוכלי לקחת." **"כדין כל הנשבעין ונוטלין"**, כמו שהדין הוא תמיד שמי שלוקח... כאן אנחנו רואים אחרת, שמה שכתוב בכתובה לא אומר עדיין שזה כבר נגבה או מה. **"כדין כל הנשבעין"**, כמו דין אנשים שהם "נשבע ונוטל", שהרבה פעמים המוחזק בכסף יכול לחייב את השני בשבועה, "אם אתה רוצה כן לקחת, אתה צריך לתת שבועה". **ואחר כך תגבה תוספת**, רק אחר כך שהיא יכולה להביא הוכחה על התוספת.

ר' יצחק: כלומר, חוזרים להלכות הרגילות המקובלות.

ר' יואל אשר: נופלת החזקה של אין אדם טורח בסעודה. אז אם הוא...

ר' יצחק: איך זה נקרא, איפה אני כאן? אז בעצם...

דיון: למה היא לא יכולה להשביעו על תוספת?

ר' יואל אשר: הייתי אומר את זה כך: לפי מה שהרשב"א לומד, החזקה אין אדם טורח בסעודה היא חזקה כראוי. זה לא משהו הי אמר והי אמר, אלא זו חזקה כראוי. ממילא יש לו את החזקה גם במקרה כזה, גם על תוספת הכתובה. איזה רשב"א? הרשב"א אני מתכוון.

אבל הרמב"ן עם כל הגאונים האלה הסתכלו על החזקה אין אדם טורח בסעודה שהיא לא חזקה אמיתית, אלא זה משהו ענין של מפני שזה רק דין דרבנן, כי כתובה היא רק דין דרבנן, במקרה כזה לא חייבו אותו לתת כתובה כשיש משהו כזה חתיכת חזקה של אין אדם טורח בסעודה.

ממילא, מה נעשה הדין? נעשה הדין כמו מוחזק אחר שטוען נגד מי שרוצים להוציא, שכל הנשבעים, אם היא עושה שבועה תוכל להוציא ממנו. אבל לפי החשבון היה אדם יכול לומר בדיוק להיפך, שאם הוא לא רוצה לתת את תוספת הכתובה, הוא ישבע.

אבל ואין לה היא להשביעו, שלא מצאה בתולה, ואחר כך תפסיד עיקר כתובה, שהחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה.

ר' יצחק: על החזקה היא לא...

ר' יואל אשר: קיבלה את הזכות להשביעו, כי עדיין יש את החזקה אין אדם טורח בסעודה.

ר' יצחק: אבל הלאה, החרם שלמדנו קודם, אפשר לעשות. ויש לה להחרים סתם, כי מערבבים לשקר. אבל שוב, הם אמרו פשוט סיפרו. על עיקר כתובה הוא נאמן. לא יכול לומר, השבע לי, שבועת היסט...

כי זה כבר טכני, בית הדין ייקח קייר מזה. המחלוקת העיקרית היא על המאה דולר, זה חשוב. הוא רוצה... מאתיים, בעצם. הוא רוצה לתת גט בחינם.

ר' יואל אשר: אבל האם לא אומר שמקח טעות אומר שכשהייתי יודע לא הייתי רוצה להתקדש בכלל? מי אומר שאנשים רוצים רק להתקדש? אני לא רוצה לשלם חמש מאות למי שהיא לא...

ר' יצחק: רגע, זה בטוח שמקח טעות אומר שהוא פטור לגמרי. הרמב"ם רק מוסיף כאן דבר בסיסי. הוא צודק, שאם הוא רוצה להמשיך לחיות איתה הוא צריך להמשיך לשלם לה מאה, כי הוא לא רשאי לחיות עם אישה בלי כתובה.

ר' יואל אשר: אבל אם אנחנו אומרים שמקח טעות לא מבטל את הקידושין, למה לא נאמר שזה רק מבטל את המאה?

ר' יצחק: לא, אין דבר כזה. מקח טעות הולך כך.

ר' יואל אשר: אבל אם מקח טעות לא מבטל את הקידושין, אם אתה אומר שזה עדיין קידושין, כי הדבר שאנשים לא רוצים להתקדש...

ר' יצחק: קידושין היו לפני שנתיים. נו. אתה רואה שהרמב"ם אומר ברור ש"חוזר וכותב לה מאה". הוא לא אומר כמו שאתה אומר.

ר' יואל אשר: הוא לא אומר שהכתובה נשארת עם הקודמת.

ר' יצחק: אני אומר, מקח טעות יכול לומר שלושה דברים: מקח טעות יכול לומר שזה מבטל את הקידושין, יכול לומר שזה מקח טעות שחשבתי שהיא בתולה, ממילא אני צריך רק לתת מאה. כאן נראה שמקח טעות מבטל לגמרי את הכתובה.

ר' יצחק: אני חושב שמה קורה בכל מקח טעות? אם אתה מוכר לי מכונית באלף דולר, ואני יודע לך שזה שווה רק חמישה דולר, כל המקח חוזר. אני לא אומר שאתה תחזיר לי את חמשת הדולר האחרונים. זו ההנאה, כן? בטל מקח אומר תמיד שכל הדבר בטל, לא שהוא מחזיר את ההפרש של כסף.

ר' יואל אשר: אני חושב שבקידושין היו הלכות ייחודיות, על זה היו כל ההלכות האלה, שאף אדם לא רוצה לגור עם אישה... יש חזקה שכשאתם מקדש, מה שהיא והיא אישתו הוא לא יתכוון.

ר' יצחק: כן, טוב, אז. אבל כאן, לא, עכשיו הוא אכל כמו הלכות תנאי, לא הלכות מקח טעות.

בטל מקח, מקח טעות, וההבדל בין קידושין למקח וממכר

בטל מקח אומר ביטול שלם של המקח

ר' יצחק: כל המקח חוזר. אני לא אומר שאתה נשאר בחמשת הדולר. זו אונאה, כן? בטל מקח אומר תמיד שכל הדבר בטל, לא שהוא מחזיר את ההפרש של כסף.

ההבדל בין קידושין למקח וממכר

ר' יואל אשר: אני חושב שבקידושין היו הלכות ייחודיות, על זה היו כל ההלכות האלה, שאפשר לומר שאף אדם לא רוצה לגור עם

בבית דין, אני יכול להוסיף חרם, כי הגאונים חשבו אולי זה יעזור, היא גם יכולה לעשות את החרם סתם שמי שטוען שקר, כלומר, הוא טוען שהיא לא בתולה, והיא סוברת שזה שקר, יהיה חרם, אולי זה יעזור, הוא יודה.

ר' יואל אשר: אני יודע. אז, כן, אתה מחזיק את יום החול אחרי החתונה, כבר עשו חרמות עם שבועות. כן. עכשיו...

הלכה: "חוזר וכותב לה מאה" — כשהוא רוצה להישאר איתה

ר' יצחק: עכשיו זה כך. אז, אני חושב שהמילה היא כך: בדרך כלל כשאחד אומר שהיא לא בתולה, אולי בדרך כלל הוא יגרש אותה עכשיו, אבל הוא יגרש אותה בחינם, בזול. בחינם או בזול תלוי, כן? אם זה מקח טעות, זה לגמרי בחינם. אם זה זול, צריך זול.

ר' יואל אשר: יש לה את הזכות לעשות את החרם.

ר' יצחק: אז, כל טענות בתולים זה מה? כמה הוא צריך לשלם לה אם הוא צודק והוא נותן לה גט?

ר' יואל אשר: אם הוא נאמן, רק אמונה, כן? כלום. אם הוא נאמן רק אמונה. או אם הוא אומר מקח טעות, ממילא אני מעולם לא נתחייבתי בכלל בכתובה.

ר' יצחק: הרמב"ם לא אמר, אמת? אומר הרמב"ם, מה אם הוא רוצה להישאר איתה אחרי שהאמינו לו בטענת בתולים שלו והיא איבדה עיקר כתובה?

ר' יואל אשר: אומר הרמב"ם שההלכה היא שהוא צריך לעשות כתובה חדשה, "חוזר וכותב לה מאה". הוא צריך לעשות לה כתובה של מאה. למה? כי עיקר הכתובה היא כבר איבדה עם נאמנותו, ועכשיו שהוא רוצה לגור איתה, הוא צריך לתת לה כתובה, כמו שלמדנו, "שאסור לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתובה כמו שביארנו". מאחר שהוא לא רשאי לגור איתה בלי כתובה, אם הוא רוצה כן להמשיך לגור איתה, הוא צריך לתת לה כתובה חדשה של בעולה.

דיון: מה משמעות מקח טעות בקידושין?

ר' יצחק: עכשיו, זה מאוד מצחיק, כי השאלה הבסיסית ששואלים, אני מרגיש תמיד שזה התירוץ הבסיסי, שהרמב"ם לא אמר מה קורה כשטענת בתולים עובדת, והוא לא אמר מה הוא רוצה לעשות, האדם, מה המקרה הרגיל. וממילא, בדרך כלל כשאומרים לשון מקח טעות, מקח טעות לא אומר שאני צריך לתת אמונה, מקח טעות אומר את כל הדבר ש... ולכאורה צריך לומר שהוא לא צריך לתת גט גם לא.

אבל כאן אתה רואה בהלכה שזה לא אמת, כי אתה רואה שהם יכולים להתקיים. מה זה להתקיים? לתת לה? למדנו כבר קודם, להתקיים אומר לתת קידושין חדשים? לא משמע כך. מאוד מצחיק.

אז, זה מאוד לא ברור. יש אחרונים, אחרונים שונים שמדברים על זה, מה ההלכה, מה הוא מתכוון. יש שטוענים שטוען טענת בתולים לא צריך אפילו גט. אבל יכול להיות שהנושא לא כל כך חזק הגט,

אִישָׁהּ. יֵשׁ חֲזָקָה שֶׁכֶּשֶׁאָדָם מְקַדֵּשׁ, כְּשֶׁהִיא יוֹדֵעַ שִׁישׁ לָהּ אֶת הַפֶּגֶם ר' יצחק: אֲבָל אֶתָּה רֹאֵה בְּרוּר, לֵךְ טוֹב אִזּוּ. אֲבָל כֹּאן, לֹא, עֲכָשִׁיו
הַזֶּה וְהַזֶּה, לֹא הִיא מִתְכוּוֹן. אֲנִי מִתְכוּוֹן—
הוּא אָכַל כָּל כֶּךָ הִרְבָּה עֲזָרָה. תִּנְאִי, לֹא הִלְכוֹת מִקֵּחַ טַעוֹת. אֶתָּה
יִכּוֹל לִקְרֹא לַזֶּה מִקֵּחַ טַעוֹת גַּם.